

Economisch-Statistische Berichten

Het Koninklijk Instituut voor de Tropen

★

Dr J. Kymmell

De Europese Betalings Unie; de laatste
ronde?

★

Drs J. W. de Pous

Centraal Economisch Plan 1954

★

Mr Th. A. Fruin

Het gezinscrediet in de Verenigde Staten

★

M. J. Kingma

Het begrip „industrial relations”

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1928

WOENSDAG 19 MEI 1954

N.V. MACHINEFABRIEK HENSEN

gevestigd te Rotterdam

Uitgifte van

f. 800.000,- AANDELEN AAN TOONDER

in stukken van f 1000,-, ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1954 en volgende boekjaren, uitsluitend voor houders of kopers van claims.

De inschrijving op f 300.000,- aandelen van deze uitgifte is reeds verzekerd.

Ondergetekende bericht dat de inschrijving op bovengenoemde uitgifte

tot de koers van

110 pCt.

op

MAANDAG 24 MEI 1954

van des voorm. 9 tot des nam. 4 uur

zal openstaan bij haar kantoren te Rotterdam, Amsterdam en 's-Gravenhage op de voorwaarden van het prospectus d.d. 12 Mei 1954.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede, in beperkt aantal, jaarverslagen over 1953 en statuten der vennootschap, zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

ROTTERDAMSCH BANK N.V.

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

MAAK GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

Wat weet
U van..... de Handel met
het Sowjetblok?

Toets Uw kennis aan de belangwekkende,
en... uitvoerige documentatie in het
jongste nummer „Internationale Handel”

Bestel deze aflevering direct. (Prijz f. 1.25.)

Denkt U hier vooral aan:

„Internationale Handel” heeft U ook in zijn verdere inhoud* veel van direct zakelijk belang te bieden. Wie zich na kennismaking wil abonneren, kan deze f. 1.25 op de abonnementsprijs van f. 12.50 in mindering brengen.

* Geheel gewijd aan de belangen van de buitenlandse handel! Jongste nummer bevat ook de referaten en discussies over „De samenwerking tussen industrie en handel” (Groothandelsdag, Utrecht).

INTERNATIONALE

Handel

POSTBUS 42
SCHIEDAM

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor, Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Het Koninklijk Instituut voor de Tropen

In 1910 werd op initiatief van het op de Overzeese Gewesten gerichte bedrijfsleven het Koloniaal Instituut opgericht als centrale instelling voor toegepast wetenschappelijk onderzoek en voor het geven van voorlichting over vraagstukken betreffende de economie, de cultuur en de hygiëne, waarvoor in het bijzonder de Nederlandse ondernemer zich geplaatst zag bij zijn aanrakingen met het Oosten. Het Instituut kreeg de vorm van een Vereniging, met stichters, donateurs en gewone leden. Sinds 1938 bekleedt Z.K.H. de Prins der Nederlanden het Ere-Voorzitterschap. De bezittingen bestaan uit het in 1926 gereedgekomen gebouwencomplex aan de Mauritskade te Amsterdam met zijn waardevolle collecties en overige inventaris en een niet onbelangrijk vermogen; de inkomsten uit contributies en giften, overheidssubsidiën, vergoedingen voor eigen werkzaamheden, enz.

In verband met de gewijzigde politieke en economische structuur van ons land na de oorlog, werd in 1950 besloten het arbeidsterrein van het Instituut uit te breiden tot alle tropen, terwijl de naam werd gewijzigd in Koninklijk Instituut voor de Tropen.

Ter uitvoering van zijn taak beschikt het Instituut over 4 afdelingen.

Het werk van de afdeling *Tropische Producten* omvat het samenstellen van een agronomische en sociaal-economische documentatie over de tropen en de uitgifte van een tweewekelijks documentatieblad, getiteld „Tropical Abstracts”; het chemisch en biologisch onderzoek van tropische producten, het fysisch-chemisch onderzoek van tropische grondmonsters en het aanhouden van een wetenschappelijke monstercollectie; in aansluiting daarop het geven van adviezen en inlichtingen. Ook door het houden van en medewerken aan handelstoonstellingen worden ondernemer en publiek voorgelicht en tot elkaar gebracht.

De afdeling *Tropische Hygiëne en Geographische Pathologie* leidt tropenartsen op, verricht onderzoekingen op het gebied der tropische hygiëne en tropische geneeskunde, geeft advies over vraagstukken betreffende gezondheidstoestanden en voeding, vervaardigt en levert

gelekoortsvaccin, heeft het wetenschappelijke toezicht op de malariabestrijding in Noord-Holland en vervult hier te lande de functie van „Centraal instituut voor onderzoek van leptospiroses” (w.o. de gevaarlijke ziekte van Weil). Aan deze afdeling is ook verbonden het consultatiebureau voor tropische ziekten ten behoeve van min-vermogende gerepatrieerden.

De afdeling *Culturele en Physische Anthropologie* houdt zich bezig met volkenkundige en sociologische studiën en met de staatkundige ontwikkelingen in de tropen. De hierdoor verworven kennis van zeden en gewoonten en van de ontvankelijkheid voor Westerse invloeden zal ook van nut kunnen zijn voor het bedrijfsleven, dat zich met zijn handelsproducten of diensten op de tropen richt. (De verkoopbaarheid van goederen kan bijv. afhangen van de inheemse betekenis van de gevoerde merken of patronen).

De afdeling *Algemene Zaken* geeft op zo ruim mogelijke schaal voorlichting over de tropen om ons volk in al zijn lagen te doordringen van de betekenis van deze landen voor Nederland. De middelen daartoe zijn lezingen, publicaties, bibliotheek, discotheek, foto- en filmotheek, radio- en persarbeid, tentoonstellingen, cursussen, educatieve arbeid enz., via onderwijs- en jeugdorganisaties en het verenigingsleven. Op de cursussen wordt ononderbroken les gegeven aan personeel in hoofdzaak van particuliere maatschappijen, dat voor uitzending naar de tropen is bestemd. De sectie „Vertalingen” verzorgt de vertaling van stukken van allerlei aard (w.o. gebruiksaanwijzingen van merkartikelen).

Het *Tropenmuseum* vult dit alles aan door zijn visuele voorlichting.

Hoger Onderwijs. Het Instituut onderhoudt aan de Universiteit van Amsterdam een 7-tal bijzondere leerstoelen, t.w. voor Tropische Plantkunde, Tropische Hygiëne, Parasitologie, Anthropologie, Bahasa Indonesia, Ethno-musicologie en Culturen en cultuurontwikkelingen in Zuid-Oost-Azië, de Zuid-West-Pacific en het Caraïbische bekken.

Amsterdam.

H. OFFERHAUS.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Het Koninklijk Instituut voor de Tropen, door H. Offerhaus	387	London Letter, door Henry Hake	399
De Europese Betalings Unie; de laatste ronde?, door Dr J. Kymmell	389	Internationale notities:	
Centraal Economisch Plan 1954, door Drs J. W. de Pous	391	De goud- en dollarreserves van het sterlinggebied, door F. I. H. Vos	400
Het gezinscrediet in de Verenigde Staten, door Mr. Th. A. Fruin	395	Aantekening:	
Het begrip „industrial relations”; samenhang met „public relations”, door M. J. Kingma	397	Duitsland en de E.B.U.	401
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	403

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Dr J. KYMMELL, De Europese Betalings Unie; de laatste ronde?

Het meest nijpende probleem van de E.B.U. is, dat zich in de ledengroep bepaalde habituele debiteuren en crediteuren zijn gaan ontwikkelen. Er is hiervoor een zeer gecompliceerde regeling ontworpen, welke nog door de Managing Board van de E.B.U. moet worden uitgewerkt. Een ander vraagstuk is, op welke wijze een einde kan worden gemaakt aan de ontwikkeling van enkele hardnekkige en excessieve crediteur- en debiteurposities. Vooral de crediteurpositie van Duitsland is de afgelopen weken het voorwerp van critiek en onderzoek geweest, zowel in de Managing Board als in de Council. Duitsland is onder zware druk gezet. Het probleem, hoe in het algemeen excessieve en hardnekkige debiteur- en crediteurposities kunnen worden geëlimineerd en voorkomen, is hiermede echter niet opgelost. Vervolgens gaat schrijver in op het verband tussen E.B.U. en convertibiliteit. In principe zal de E.B.U. voorshands op de oude voet worden voortgezet. Daarnaast zal echter het vraagstuk van de convertibiliteit en de consequenties er van voor de inter-Europese liberalisatie in actieve studie worden genomen door een speciale voor dit doel ingestelde ministeriële commissie, welke vóór het einde van dit jaar zal rapporteren.

Drs J. W. DE POUS, Centraal Economisch Plan 1954.

Het Plan 1954, waarvan de doelmatige, systematische opzet aansluit bij de plannen van voorgaande jaren, vangt aan met een overzicht van de economische ontwikkeling in 1953. De Nederlandse volkshuishouding vertoonde in 1953 een gunstig beeld: het reële nationale inkomen onderging een belangrijke stijging; de werkgelegenheid in bedrijven nam met 60.000 manjaren toe; het reële verbruik per hoofd der bevolking steeg met 2½ pCt; het overschot op lopende rekening van de betalingsbalans bedroeg f 1.320 mln; de goud- en deviezenvoorraad steeg met ruim f 900 mln. Uitgaande van enige veronderstellingen aangaande de ontwikkeling van de Amerikaanse conjunctuur, en de daarmee samenhangende ontwikkeling van de Nederlandse in- en uitvoerprijzen, het volume van de wereldhandel en de prijzen van het verbruik, leiden de berekeningen voor 1954 tot de volgende resultaten: een toeneming van het verbruik met f 1.150 mln, d.i. een stijging van 5 pCt per hoofd der bevolking; een toeneming van de industriële investeringen met f 80 mln of 5 pCt; een stijging van de arbeidsproductiviteit met bijna 2 pCt en van de werkgelegenheid in bedrijven met eveneens 2 pCt, resulterend in een stijging van de productie van bedrijven met f 850 mln; een daling van het werkloosheidscijfer met 20.000; een positief betalingsbalanssaldo van f 1.010 mln. Na deze weergave van het rapport richt schrijver zijn critiek vnl. tegen ontbrekende hoofdstukken in het Plan 1954.

Mr Th. A. FRUIN, Het gezinscrediet in de Verenigde Staten.

In de Verenigde Staten wordt met „instalment credit” bedoeld alle voor persoonlijke en gezinsbehoeften verstrekte crediet, voor zover dat in een aantal termijnen moet worden afgelost, dus eveneens crediet in geld. Schrijver bezigt hiervoor de term „gezinscrediet”. Het gezinscrediet in de Verenigde Staten, dat in de oorlogsjaren door het vrijwel stilstaan van de automobielfabricage

en de verminderde productie van andere duurzame gebruiksgoederen sterk was ingekrompen, heeft zich in de jaren 1946-1950 geleidelijk hersteld, bleef van September 1950 tot April 1952, onder invloed der Korea-gebeurtenissen en de daarmee samenhangende hernieuwde toepassing van de beperkende bepalingen ingevolge de Regulation W, vrijwel stabiel, om, toen op 7 Mei 1952 de Regulation W buiten werking werd gesteld; sprongsgewijs omhoog te gaan. Het uitstaande saldo nam in een jaar tijds toe met ongeveer \$ 5 mrd tot \$ 18,6 mrd ult. December 1952 en tot \$ 21,5 mrd ult. November 1953. Eind 1952 bedroeg het saldo bijna 8 pCt van het nominale beschikbare persoonlijke inkomen van het jaar, tegen ult. 1941 6,5 pCt. Neemt men de toeneming van het reële gezinsinkomen en het feit, dat de duurzame gebruiksgoederen relatief goedkoop zijn, in aanmerking, dan is de stijging tussen 1941 en 1952 van het gezinscrediet niet vreemd of verontrustend. Beperking van het gezinscrediet als maatregel op zichzelf heeft nauwelijks enig nut.

M. J. KINGMA, Het begrip „industrial relations”; samenhang met „public relations”.

Het beramen van velerlei middelen om goede interne verhoudingen in een bedrijf na te streven, het besteden van een systematische aandacht aan de onderlinge relaties tussen mensen en groepen, werkend in een industriële gemeenschap, en het bewerkstelligen van een verantwoorde verhouding van deze werkers tot hun werk, vat men samen onder het begrip „industrial relations”. Dat „industrial relations” als afzonderlijk vak, als een aparte kennis of wetenschap, thans steeds meer het maatschappelijk klimaat vindt om tot wasdom te komen, heeft vooral zijn oorzaak in de nieuwe koers, die de psychologie in de laatste 25 jaren heeft genomen. De mens van thans wordt niet meer als enkeling beschouwd. Goede interne betrekkingen in een bedrijf vormen een van de voorwaarden om te komen tot goede externe betrekkingen.

— SOMMAIRE —

Dr J. Kymmell, l'Union Européenne de Payements; le dernier tour?

L'auteur relate les difficultés qui traversent l'U.E.P. (l'Union Européenne des Payements) et les mesures prises en vue de prolonger celle-ci.

Drs J. W. DE POUS, Le Plan Economique Central pour 1954.

Cet article étudie le Plan Economique Central pour 1954. Il contient tout d'abord une brève esquisse du développement économique en 1953. Il donne ensuite des prévisions pour 1954.

Mr Th. A. FRUIN, Le crédit familial aux Etats-Unis.

L'auteur expose le développement du crédit familial aux Etats-Unis au cours de ces dernières années. Il estime que ce développement n'est pas alarmant.

M. J. KINGMA, Le concept „industrial relations” en corrélation avec les „public relations”.

L'auteur expose les conditions à suivre pour créer de bonnes relations à l'intérieur d'une entreprise. Il souligne ensuite que celles-ci conditionnent en partie les bonnes relations de l'entreprise avec l'extérieur.

De Europese Betalings Unie; de laatste ronde?

Voor de derde maal heeft de ministers-Council van de O.E.E.C. besloten in beginsel de E.B.U. na 1 Juli a.s. weer met een jaar te verlengen. De indruk is, dat dit elk jaar iets moeilijker gaat.

Alvorens op deze moeilijkheden en de nog nader te treffen regelingen in te gaan, zij nog in het kort in herinnering gebracht, dat de E.B.U. het Europese clearinginstituut is voor de vorderingen en schulden van de nationale banken t.o.v. elkaar, waarbij tevens bepaalde credietfaciliteiten zijn voorzien tussen de deelnemers. Zowel de credietverkrijging als de credietverlening gaan, zoals bekend, gepaard met goudafgiften en -ontvangsten.

Het meest nijpende probleem in de huidige stand van zaken is, dat zich in de ledengroep bepaalde habituele debiteuren en crediteuren zijn gaan ontwikkelen. In de beginperiode van de E.B.U. is dit toevalligerwijze niet geschied, aangezien toen de meeste landen enkele malen beurtelings debiteur en crediteur van de Unie waren (met uitzondering van Zwitserland en België). Al sinds ruim een jaar zijn er 7 crediteurlanden en 8 debiteurlanden, waarbij 4 der crediteuren reeds credieten verlenen boven hun quota, t.w. Duitsland, Oostenrijk, België en Zwitserland. De 3 andere crediteuren Nederland, Zweden en Portugal zijn bovendien bijna 'aan hun credietplafond'. Deze ontwikkeling vormde een grief voor de crediteuren, die zich op het standpunt stelden, dat het niet speciaal hun fout was, dat zij (toevallig) tegenover de overige O.E.E.S.-landen een overschot hadden, aangezien het er voor hen om ging hun gehele betalingsbalans in evenwicht te hebben en niet alleen het gedeelte tegenover de O.E.E.S.-landen. Zij stelden derhalve, dat zij hun surplus in de E.B.U. moesten kunnen gebruiken 'ter afdekking van tekorten elders en derhalve niet in staat waren ten eeuwige dage voort te gaan met voor 50 pCt van hun overschot crediet te verlenen en slechts voor de andere 50 pCt goud te ontvangen. Op grond van dit argument en op grond van de overweging, dat zij binnen afzienbare tijd de convertibiliteit wilden herstellen, eisten deze crediteuren in de toekomst een „verharding" van de E.B.U., d.w.z. een groter percentage goudbetaling voor overschotten boven hun quota.

Een tweede aspect van dit zich kristalliseren van crediteur- en debiteurposities is, dat sommige debiteuren reeds jaar in jaar uit in het krijt staan bij de E.B.U., waardoor de hun verleende credieten een permanent karakter dreigen te krijgen, zulks in strijd met de opzet van de E.B.U., die alleen korte credieten zou verstrekken.

Dit is aanleiding geweest voor de crediteuren in het E.B.U.-bestuur om te stellen, dat de schulden, welke langer dan 18 maanden uitstaan, zouden moeten worden geconsolideerd, uit de E.B.U. gelicht, en afgelost.

De debiteuren voelden aanvankelijk zeer weinig voor de beide hiervoren genoemde eisen. Zij wensten de E.B.U. voort te zetten zonder enige wijziging. Hun argument was, dat een hoger percentage goudbetaling de crediteuren slechts zou noden te volharden in hun overschotten en dat dit, zeker indien zij ook nog additioneel schulden moesten aflossen, de debiteuren wel eens zou kunnen dwingen tot inkrimping van hun liberalisatie waardoor uiteindelijk het doel van de E.B.U., nl. een vrij handelsverkeer, zou worden gefrustreerd.

Ten slotte zijn er natuurlijk compromis-voorstellen gekomen en wel voornamelijk van Engeland, waarover men het tijdens de laatste Council-vergadering in grote

trekken eens is geworden. In het kort komen deze er op neer, dat de goudbetalingen aan crediteuren gehandhaafd zou blijven op 50 pCt van de door hen verworven overschotten, maar dat t.a.v. de aflossing van de oude schulden de debiteurlanden zich bereid hebben verklaard hiervan 50 pCt te consolideren en af te lossen. Een kwart hiervan zal in cash, dus in goud of dollars worden betaald, terwijl voor de overige $\frac{3}{4}$ elke debiteur met zijn crediteuren een bilaterale aflossingsregeling zal treffen. Deze aflossingsregelingen kunnen dus onderling verschillen, maar zullen zich gemiddeld waarschijnlijk uitstrekken over een periode van 7 jaar.

De crediteuren zien dan hun vorderingen op de E.B.U. halveren, doch krijgen hiervoor van de debiteuren maar een kwart in goud. De E.B.U. beschikt echter nog over een speciaal fonds van dollars, welke destijds door de Verenigde Staten aan enkele zeer zwakke debiteurbroeders als Griekenland, Oostenrijk en Turkije zijn geschonken ter afbetaling van de E.B.U.-schulden. Uit dit fonds zal waarschijnlijk nog ca \$ 100 mln onder de crediteuren worden verdeeld, mits de Verenigde Staten hiermede accoord gaan, zodat zij uit dien hoofde nog wat extra cash ontvangen.

De verdere regeling van deze aflossingen en hetgeen daarmee samenhangt is uitermate gecompliceerd en zal ook nog nader door de Managing Board moeten worden uitgewerkt en door de Council worden goedgekeurd.

De ingewikkeldheid kan zeer in het kort met het volgende worden geïllustreerd.

De complicaties betreffen niet speciaal de te treffen bilaterale aflossingsregelingen, maar schillen in de regelingen, welke daarvoor in E.B.U.-verband moeten worden getroffen. Indien namelijk debiteurlanden over een bepaalde periode een overschot hebben jegens de E.B.U., krijgen zij hiervoor een deel — zeg 50 pCt — in goud, terwijl het resterende deel in mindering wordt gebracht op hun schuld. Consolideert een debiteur een deel van zijn schuld, dan daalt daardoor deze schuld, zodat het effect er van dus hetzelfde is als van een vordering. Eigenlijk zou een debiteur dus ook goud moeten ontvangen. Aangezien men echter deze consequentie niet heeft willen trekken, ligt het in de bedoeling een regeling te treffen, dat de debiteur dit goud eerst kan krijgen nadat zijn debiteurpositie omslaat in een crediteurpositie. (Ten gevolge van de getroffen aflossingsregeling geschiedt dit laatste uiteraard eerder dan het zonder aflossing zou zijn geschied). In plaats van dan crediet te moeten geven, krijgt dit land eerst zijn vorderingen voor 100 pCt in goud betaald, uiteraard maximaal tot het bedrag dat het anders reeds bij de schulddaling zou hebben gekregen.

Een spiegelbeeldregeling zal worden getroffen voor de crediteuren. Deze zullen dus niet door het dalen van hun tegoed op de E.B.U. goud behoeven neer te leggen, doch dit eerst doen, indien zij debiteur van de Unie zouden worden.

Een andere complicatie is, dat er bezwaren bestonden tegen de mogelijkheid, dat de debiteuren onmiddellijk weer crediet zouden kunnen krijgen voor het volle bedrag van de door hen geconsolideerde schuld. Deze mogelijkheid zal worden beperkt.

De crediteuren hunnerzijds hebben zich in beginsel bereid verklaard weer crediet te verlenen tot het dubbele van het bedrag, dat zij in goud zullen ontvangen.

Voor Nederland zou bovenstaande regeling er ongeveer op neer kunnen komen, dat van de ruim \$ 200 mln crediet,

welke wij aan de E.B.U. hebben verleend ca \$ 100 mln zou worden afgelost, waarvan \$ 25 mln in goud en \$75 mln in bilaterale regelingen voornamelijk met Frankrijk, Engeland en Italië, terwijl wij uit het speciale dollarfonds dan nog iets van \$ 20 mln zouden ontvangen.

Het probleem van Duitsland en van de excessieve debiteuren en crediteuren.

Van meer essentieel belang is het vraagstuk op welke wijze een einde kan worden gemaakt aan deze ontwikkeling van enkele hardnekkige en excessieve crediteur- en debiteurposities.

Uit onderstaande tabel moge blijken hoe de posities zich in het afgelopen jaar hebben ontwikkeld.

Het laat zich begrijpen, dat het vooral de crediteurpositie van Duitsland is geweest, die de afgelopen weken het voorwerp van critiek en onderzoek is geweest, zowel in de Managing Board van de E.B.U. als in de Council.

Van de debiteuren is Frankrijk de voornaamste zondaar, temeer daar dit land, in tegenstelling tot Italië, zijn handel slechts voor een gering percentage heeft gelibe-

Cumulatieve posities in de E.B.U. in millioenen rekeneenheden

	Quote	Stand per 31/3-54	Stand per 30/6-53	Vershil afgelopen 9 maanden
Oostenrijk	70	+ 113	+ 24,7	+ 88,7
België	360	+ 398,4	+ 400,0	— 1,6
Denemarken	195	— 88,5	— 46,7	— 41,8
Frankrijk	520	— 855,2	— 731,2	— 124,0
Duitsland	500	+ 990,2	— 577,2	+ 413,0
Griekenland	(geldt speciale regeling)	—	—	— 17
IJsland	15	— 5,4	— 1,9	— 3,5
Italië	205	— 143,3	— 12,0	— 121,3
Nederland	355	+ 340,9	+ 378,0	— 37,1
Noorwegen	200	— 117,5	— 59,6	— 57,9
Portugal	70	+ 54,5	+ 62,9	— 8,4
Zweden	260	+ 177,2	+ 190,7	— 13,5
Zwitserland	250	+ 283,5	+ 258,2	+ 25,3
Turkije	50	— 184,5	— 120,4	— 64,1
Ver. Koninkrijk	1.060	— 791,7	— 763,7	— 28,0

raliseerd. Tijdens de laatste ministersconferentie van de O.E.E.S. heeft de Franse Regering echter toegezegd het percentage te zullen verhogen tot 60.

De discussie in de laatste Councilvergadering van de O.E.E.S. van 5 en 6 Mei jl. heeft zich in hoofdzaak geconcentreerd op de crediteurpositie van Duitsland. Hierbij is vooral van Engelse zijde veel critiek geleverd en werden drastische maatregelen ter bestrijding van dit overschot geëist. Gezien tegen de achtergrond van de concurrentiestrijd op de exportmarkten tussen beide landen mag dit geen verbazing wekken.

Deze critiek, die in meer of mindere mate door alle O.E.E.S.-leden werd gesteund, betrof in het kort de volgende punten:

- men wenste een meer liberale invoerpolitiek met name t.a.v. landbouw en zo nodig zelfs eenzijdige tariefverlagingen;
- geëist werd het afschaffen van alle exportbevorderende discriminerende overheidsmaatregelen;
- aangedrongen werd op een snellere en een meer liberale aflossing van de oude Duitse schulden;
- critiek werd geleverd op de restrictieve binnenlandse monetair politiek; m.n. bestonden bezwaren tegen de hoge bankrente van 8 pCt en de voortdurende begrotingsoverschotten.

De reactie van Duitse zijde was, over het algemeen, bevredigend. Men was bereid maatregelen te nemen, met name zulke die de invoer zouden stimuleren. Daarbij is er t.a.v. bovenstaande punten met name op gewezen, dat

de eerste twee punten eigenlijk — althans quantitatief — van ondergeschikt belang waren. T.a.v. de schuldenaflossing zou opnieuw worden overwogen, wat nog additioneel zou kunnen worden gedaan boven de reeds op de Londense schuldenconferentie getroffen regeling. Deze kwestie zal een nader punt van overleg vormen tussen de Duitse en Engelse Regering. Een zekere terughoudendheid van Duitse zijde op dit punt is niet geheel onbegrijpelijk, want, indien de Duitse overschotten zouden verdwijnen en er opnieuw tekorten zouden komen, dan zal men licht grijpen naar een opnieuw beperken van deze aflossingen, met alle psychologische reacties van dien.

Wat de monetair politiek betreft, verklaarde men zich bereid de consumptie en daarmee de invoer verder te stimuleren en op dit punt ook reeds maatregelen te hebben genomen. Gewezen werd op de belastingverlagingen in de orde van grootte van ca DM. 2.000 mln, op de achterstand in de betaling van de bezettingskosten alsook op de mogelijke verhoging der overheidsuitgaven, indien de E.D.G. in werking zou treden.

Hoewel dus wel de crediteur par excellence, Duitsland, onder zware druk is gezet, betekent dit niet, dat men op deze wijze nader is gekomen tot de oplossing van het vraagstuk, hoe in het algemeen excessieve en hardnekkige debiteur- en crediteurposities kunnen worden geëlimineerd en voor de toekomst kunnen worden voorkomen. Dit is ook haast niet op te lossen. Immers, slechts een deel van de handel van elk land geschiedt met de O.E.E.S., zodat ook wanneer elk der landen een overall-evenwicht zou hebben er nog geen enkele waarborg is, dat zij ook onderling in de E.B.U. een evenwicht zouden hebben. Het evenwichtsvraagstuk in de E.B.U. heeft daarom veel weg van een zoeken naar de quadratuur van de cirkel. Men zal nooit helemaal slagen, zeker niet zonder kwantitatieve restricties. Het spel kan dus niet anders worden gespeeld, dan dat men zich telkens beraamt over de wijze, waarop de meest onevenwichtige posities weer in evenwicht kunnen worden gebracht.

De convertibiliteit.

Uiteraard schuilt hier iets onbevredigends in, maar een van de redenen, waarom dit niet zwaar genomen wordt is, dat telkens weer de tijdelijkheid van de E.B.U. wordt onderstreept en dat elk jaar de hoop sterker wordt, dat men de E.B.U. zal kunnen vervangen door een „world wide system” door middel van het herstel der convertibiliteit. Deze convertibiliteit is door de Engelse Regering eind 1952 uit de sfeer der academische discussie gehaald en gepromoveerd tot een reëel oogmerk van haar internationale economische politiek. Niet alleen heeft de Engelse Regering daartoe het betalingsbalansevenwicht, zowel in Engeland als in de belangrijkste landen, welke deel uitmaken van het sterlinggebied bevorderd, maar tevens heeft zij in Engeland zelf allerlei maatregelen te dien einde genomen. Een aantal grondstoffenmarkten in Londen is hersteld, waarbij men gedeeltelijk zelfs dollargrondstoffen met ponden kan kopen; de valutamarkt en de goudmarkt zijn heropend en de onderlinge transferabiliteit van het pond is uitgebreid tot alle landen.

Deze convertibiliteit betekent voor de Engelse Regering het herstel van het pond als de belangrijkste internationale valuta. Een dergelijk herstel heeft niet alleen directe commerciële voordelen, maar bevordert ook in belangrijke mate de versterking van de internationale politieke positie van Engeland en de samenhang van het Gemenebest, waarvan de Kroon, de taal en het pond wel de meest concrete symbolen zijn.

Dit herstel van de convertibiliteit van het pond zou ontegenzeggelijk het einde van de E.B.U. betekenen. Technisch zou de E.B.U. zonder sterlingverrekening nog moeilijker te hanteren zijn en in evenwicht te houden dan thans. Bovendien zou zij waarschijnlijk overbodig worden, indien men behalve voor het clearingelement ook voor de credietfaciliteiten een regeling via Londen zou kunnen treffen. Alleen voor de liberalisatie zou dan nog een oplossing moeten worden gevonden.

Terwijl nu Engeland zich voorzichtig en stapvoets naar een dergelijke constellatie beweegt, dringt plotseling Duitsland zich naar voren en dreigt, vooral bij monde van Minister Erhard, met een herstel van de convertibiliteit van de Duitse Mark op eigen houtje. Ook blijken landen als Zwitserland, België en Nederland in vele opzichten dichter bij de convertibiliteit te zijn dan Engeland. Voor Engeland een pijnlijk tableau; en zelfs een objectief blad als „The Economist” vertoonde in de afgelopen maanden herhaaldelijk enige blijken van wrevel over deze aantasting van wat het toch als een soort natuurlijk prerogatief van Engeland beschouwt. Een technisch moeilijke materie, welke nog onvoldoende is voorbereid, dreigde zodoende te geraken in de delicate sfeer van emoties en prestige. Veelzeggend is in dit verband de volgende zinsnede, welke onlangs in „The Economist” is voorgekomen: „It may sound absurd, but the notion that sterling was one of the few European currencies still called „inconvertible” would weigh heavily on the Bank of England’s mind”.

Gelukkig leek het gevaar erger dan het was. Overhaaste stappen werden niet gedaan. De Engelse Regering vertoonde na een periode van een zekere neerbuigende waardering voor de E.B.U., over wier voortzetting zij zich niet onvoorzichtig uitliet en ten aanzien waarvan zij zich voorshands alle vrijheid voorbeheld in verband met haar plannen voor de overgang naar een „world wide system” (lees convertibiliteit), plotseling een reële belangstelling voor deze organisatie. Zij sprak zich duidelijk uit voor voortzetting er van en verklaarde zich zelfs bereid de concessie te doen van de consolidatie en de aflossing van een deel der uitstaande schulden. Voor Engeland gaat het hier om een bedrag van ruim £ 90 mln.

Tezelfder tijd kwamen uit Duitsland geluiden, waaruit duidelijk bleek, dat van een sprong in de convertibiliteit en uit de E.B.U. op eigen houtje geen sprake zou zijn. De motivering was ongeveer analoog aan die welke de President van De Nederlandsche Bank gaf voor Nederland in zijn zojuist verschenen jaarverslag over 1953, nl. „Een zelfstandig herstel van convertibiliteit in het lopende

verkeer zou Nederland voor de keuze stellen óf zijn lidmaatschap van de E.B.U. voort te zetten, met als gevolg een progressieve deterioratie van zijn deviezenvoorraad, dan wel dit lidmaatschap op te zeggen en zich als gevolg daarvan bloot stellen aan een discriminatoire behandeling van zijn export”. Beide alternatieven acht De Nederlandsche Bank onaanvaardbaar.

Het eindresultaat van de laatste Councilvergadering is geweest dat in principe de E.B.U. voorshands op de oude voet wordt voortgezet, maar dat daarnaast het vraagstuk van de convertibiliteit en de consequenties er van voor de inter-Europese liberalisatie in actieve studie zal worden genomen door een speciale voor dit doel ingestelde ministeriële commissie, welke vóór het eind van dit jaar zal rapporteren.

De auguren waaronder deze commissie haar werkzaamheden begint moeten gunstig worden geacht.

In de eerste plaats omdat het dollartekort op het ogenblik voor de meeste Europese landen zijn nijpendheid bepaald heeft verloren.

In de tweede plaats omdat de landen die thans rijp zijn voor de convertibiliteit, t.w. Duitsland, de Benelux-landen, Zwitserland als ook — mogen wij even aannemen — Engeland, ongeveer 60 pCt van de intra-Europese handel voor hun rekening nemen.

In de derde, maar zeker niet laatste plaats, omdat bij de laatste Councilvergadering eigenlijk wel duidelijk is gebleken, dat ook van Engelse zijde wordt erkend, dat het primair gaat om de vrijheid in het goederen- en dienstenverkeer en een zo groot mogelijke internationale handel en dat het te bestuderen convertibiliteitsstelsel vóór alles deze vrijheid moet dienen. Indien dit inderdaad een stap terug zou zijn t.o.v. hun oorspronkelijke plannen voor een herstel uitsluitend van de externe convertibiliteit, zou hiermede veel zijn gewonnen.

Immers, deze externe convertibiliteit, waarbij alleen niet-ingezetenen hun lopende pondenaanwinsten zonder meer in dollars zouden mogen omzetten, doch ingezetenen niet, borg tweërlei soort risico’s voor restricties in zich. Enerzijds restricties tegen Engelse goederen, met het oogmerk voldoende pondensaldi te kweken, waarmede dollars zouden kunnen worden gekocht en anderzijds Engelse restricties tegen landen die teveel ponden verdienen en in dollars converteerden.

De start is gemaakt; zal men nog vóór Juli 1955 het eindpunt halen? De vooruitzichten zijn redelijk. En mocht het niet lukken, dan resteert niet veel meer dan weer verlengen. Want een terugvallen naar het bilateralisme van vóór 1950 is ondenkbaar.

*s-Gravenhage.

Dr J. KYMMELL.

Centraal Economisch Plan 1954

In afwijking van de gevestigde traditie verscheen het Centraal Economisch Plan 1954 niet op een vergevorderd tijdstip in het jaar, waarop het Plan betrekking heeft, zodat ook de gebruikelijke verontschuldiging betreffende de onbekendheid met de — in 1953 tot f 80 mln geslonken en inmiddels beëindigde — buitenlandse hulpverlening of de bijzondere omstandigheden van het onderhavige jaar achterwege kon blijven en het voorwoord tot de helft kon worden gereduceerd. De hiermede gepaard gaande halvering van het overige deel van de publicatie t.o.v. het Plan 1953 heeft in veel mindere mate instemming gevonden dan de vroege datum van verschijning. Welke bewondering men ook moge koesteren voor de bijzondere prestatie om in een zeer beperkt aantal bladzijden een

voortreffelijk overzicht te bieden van de economische toestand in 1953, de factoren welke als „gegeven” in de berekeningen voor het jaar 1954 moeten worden opgenomen, en de uitkomsten van deze berekeningen, het zou in velerlei opzicht te betreuren zijn, indien het volgende Plan zou worden gepubliceerd in de vorm van een artikel in „E.-S.B.”, ook al zou zulks reeds in het Oudejaarsnummer van dit jaar geschieden.

De ontwikkeling in 1953.

Het Plan 1954, waarvan de doelmatige, systematische opzet aansluit bij de plannen van voorgaande jaren, vangt aan met een overzicht van de economische ontwikkeling in 1953.

Bij een vermeerdering van het beschikbaar inkomen van de particuliere sector met rond f 1.100 mln ten opzichte van 1952 nam *het verbruik* slechts toe met f 500 mln of 3,5 pCt (vgl. tabel I). Uit deze terughoudendheid bij de consumenten resulteerde een toeneming van de besparingen, welke zich blijkens de stijging van de spaarbanktegoeden ook bij de inkomens uit loonarbeid zou hebben voorgedaan¹⁾.

Daar de nominale loonvoet evenals de prijsindex van het gezinsverbruik slechts weinig hoger was dan in 1952 bleef de reële loonvoet — afgezien van een verbetering in de sociale voorzieningen — ongeveer gelijk²⁾. Het inkomen van de groep loontrekkers als geheel steeg evenwel door de toegenomen werkgelegenheid.

TABEL I.

Volume- en prijsindices particuliere consumptie (1949=100)

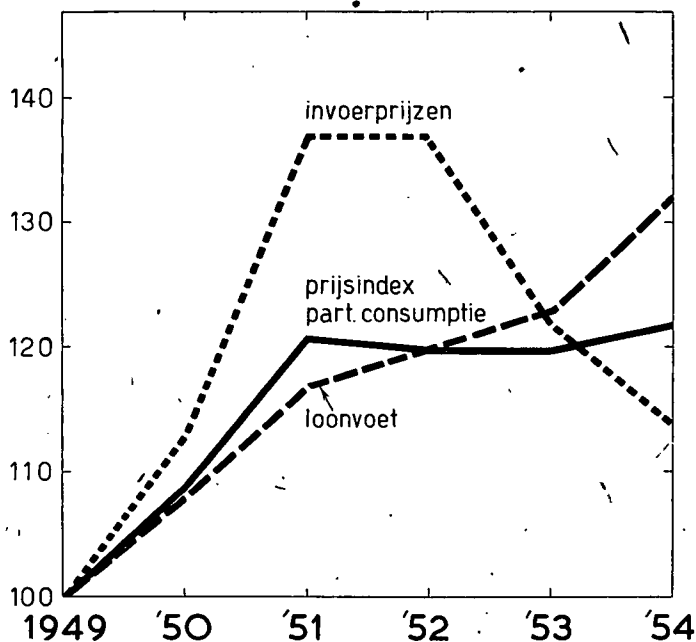
Periode	Volume-indices totale particuliere consumptie	Volume-indices totale consumptie per hoofd	Prijs-indices totale particuliere consumptie
1950	100	99	109
1951	97	94	121
1952	98	94	120
1953 a)	101	96	120
1954 b)	108	101	122

a) Herzien Plan 1953.
b) Prognose Plan 1954.

De winsten voor *het bedrijfsleven* als geheel zouden in 1953 met rond f 650 mln t.o.v. 1952 zijn toegenomen doordat de gemiddelde kostprijzen — ten gevolge van een verlaging van de invoerprijzen met circa 11 pCt en een vergroting van de arbeidsproductiviteit met bijna 5 pCt — sterker daalden dan de gemiddelde afzetprijzen bij een stijging van het productievolume met niet minder dan ruim 7 pCt (vgl. grafiek I). Derhalve konden de ex-

GRAFIEK I.

Prijzen en kosten (1949=100)

portprijzen in verband met concurrentie in het buitenland zonder bezwaar worden verlaagd. Daarentegen bleven de

¹⁾ De opmerking op blz. 10, dat de beheersing van het loonpeil, culminerend in de verlaging van het reële loon in 1951 in verband met de politiek tot consumptiebeperking — naast een betrekkelijk lage consumptiequote voor andere inkomens dan lonen — remmend heeft gewerkt op het gezinsverbruik, tendert in enigszins andere richting. Hier wordt immers de indruk gewekt, dat in de hoogte van het reële looninkomen — en niet in de besparingen uit dit inkomen — een der factoren wordt gevonden voor het betrekkelijk lage niveau van het verbruik. Men bedenke overigens, dat de reële consumptie per hoofd der *gehele* bevolking, dus inclusief de andere categorieën inkomentrekkers, in 1952 en 1953 een daling van 5 pCt t.o.v. 1950 (en van 9 pCt t.o.v. 1948) te zien gaf.

²⁾ Waarschijnlijk is hierbij uitgegaan van de zgn. regelingslonen en niet van de werkelijk verdiende lonen.

gemiddelde prijsindices van het binnenlandse verbruik gelijk, ondanks de daling van de detailprijzen van een aantal gebruiksartikelen. Deze starheid van de binnenlandse prijzen zou o.a. een gevolg zijn van de invloed van de Overheid op de prijsvorming, met name in de landbouw- en voedselvoorzieningssector, de aanpassing van de kolenprijzen aan het niveau van de K.S.G., en de prijspolitiek bij merkartikelen. Hieraan zou kunnen worden toegevoegd, dat het niet onwaarschijnlijk is, dat in verschillende gevallen ook door prijsafspraken een remmende invloed op prijsverlagingen werd uitgeoefend³⁾.

Het volume van de afzet steeg door de vergroting van de consumptie, de materiële uitgaven van de Overheid en vooral door de vermeerdering van de uitvoer (met resp. circa f 500, f 300 en f 1.100 mln in prijzen van 1952). In de jaren 1950-53 bedroeg de toeneming van het volume van de goederenuitvoer — in procenten van de uitvoer in het voorafgaande jaar — resp. 35, 19, 6 en 14 pCt (vgl. tabel II).

TABEL II.

Volume- en prijsindices van de goederenimport en -uitvoer (1948 = 100)

Jaar	Goederenimport		Goederenuitvoer		Ruilvervoer
	Volume-indices	Prijs-indices	Volume-indices	Prijs-indices	
1938	118	24	156	25	104
1949	111	96	151	94	98
1950	147	108	204	98	91
1951	150	131	242	115	88
1952	132	131	256	117	89
1953 a)	157	116	292	104	90
1954 b)	174	108	310	99	91

a) Herzien Plan 1953.
b) Prognose Plan 1954.

Deze ontwikkeling t.a.v. de ondernemingen vond haar weerslag in de financiële positie, waarbij voorts in aanmerking dient te worden genomen, dat de belastingaanslagen over 1953, ondanks de hogere winsten, door de tariefsverlaging van de vennootschapsbelasting en de „aftrek voor investeringen” nauwelijks hoger waren dan over 1952, terwijl daarentegen de inhaal van de belastingachterstand in 1953 aanmerkelijk kleiner was dan in 1952. In verband hiermede bedroeg het financieringsoverschot van de particuliere sector, zonder de pensioen- en verzekeringsfondsen en de spaarbanken, circa f 440 mln. Het uitgavenniveau van de *Overheid* — excl. aflossingen en prijsverlagende subsidies — was in 1953 ruim f 600 mln hoger dan in 1952. De belastingbaten, toe te rekenen aan 1953, waren in totaal niet veel hoger dan voor 1952, daar het effect van de inkomensstijging grotendeels te niet werd gedaan door tariefsverlagingen. De belastingontvangsten in 1953 daalden echter aanzienlijk door een vermindering van de post inhaal belastingachterstand met ruim f 400 mln. Hierdoor veranderde het financieringsoverschot van de Overheid, inclusief de lagere publiekrechtelijke lichamen, van f 410 mln in 1952 in een tekort van f 600 mln in 1953. Door de uitgifte van nieuwe leningen door Rijk en lagere publiekrechtelijke lichamen ten bedrage van resp. f 810 en f 680 mln, nam de liquiditeit bij het Rijk daarentegen nog steeds krachtig toe (vgl. tabel III).

³⁾ Het is niet geheel duidelijk, waarom bij afwezigheid van deze starheid in de prijzen van het gezinsverbruik, de stijging van het reële inkomen groter zou zijn geweest. Dit zou immers in een toestand van volledige inschakeling van alle productiefactoren slechts mogelijk zijn, indien een relatie zou bestaan tussen deze starheid en de productiviteit der productiefactoren, hetgeen voorshands moeilijk aan te nemen is.

TABEL III. **MONETAIR OVERZICHT**
(in mrd gld)

Prognose 1954

		Totaal	Rijk	Lag. publ. lich.	Part. Sector
		x	3,00	—	—3,00
		x	—1,24	1,24	x
		x	—1,28	—0,43	1,71
		x	0,10	0,18	—0,28
Totaal		x	0,58	0,99	—1,57
		18,84	2,57	0,96	15,31
		2,59	0,14	0,33	2,12
		0,29	x	x	0,29
Totaal		21,72	2,71	1,29	17,72
		—0,04	—0,88	0,25	0,59
		—0,01	—0,04	—0,54	0,57
		—0,30	—0,45	—0,20	0,35
		x	0,17	—	—0,17
Totaal		—0,35	—1,20	—0,49	1,34

		Totaal	Rijk	Lag. publ. lich.	Part. Sector
		x	3,00	—	—3,00
		x	—1,24	1,24	x
		x	—1,28	—0,43	1,71
		x	0,10	0,18	—0,28
Totaal		x	0,58	0,99	—1,57
		18,84	2,57	0,96	15,31
		2,59	0,14	0,33	2,12
		0,29	x	x	0,29
Totaal		21,72	2,71	1,29	17,72
		—0,04	—0,88	0,25	0,59
		—0,01	—0,04	—0,54	0,57
		—0,30	—0,45	—0,20	0,35
		x	0,17	—	—0,17
Totaal		—0,35	—1,20	—0,49	1,34

		Totaal	Rijk	Lag. publ. lich.	Part. Sector
		—0,04	—0,88	0,25	0,59
		—0,01	—0,04	—0,54	0,57
		—0,30	—0,45	—0,20	0,35
		x	0,17	—	—0,17
Totaal		—0,35	—1,20	—0,49	1,34

1953

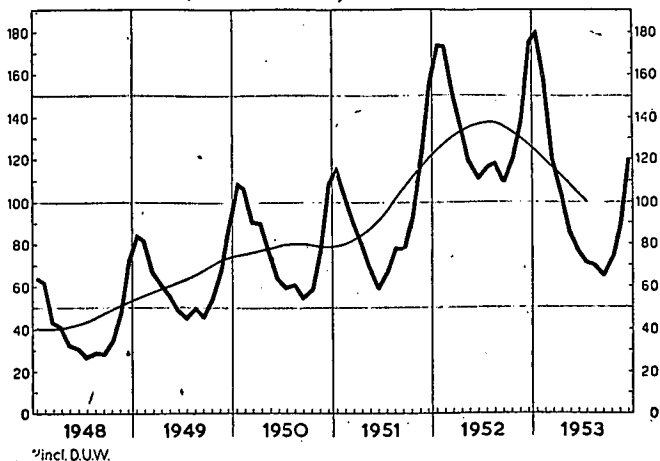
		Totaal	Rijk	Lag. publ. lich.	Part. Sector
		—0,21	—0,18	—	—0,03
		0,05	0,81	0,68	—1,44
		x	—0,20	x	0,20
		x	0,31	—0,20	—0,11
Totaal		—0,16	0,74	0,48	—1,38

		Totaal	Rijk	Lag. publ. lich.	Part. Sector
		0,15	x	—0,04	0,19
		0,02	x	—0,10	0,12
		0,06	x	—0,07	0,01
		0,06	—0,10	0,13	0,03
		0,52	0,90	—0,10	—0,28
		0,06	x	x	—0,06
Totaal		0,63	0,80	—0,18	0,01

GRAFIEK II.

Werkloosheid (in duizendtallen)

Door de geschetste ontwikkeling vertoonde de Nederlandse volkshuishouding als geheel in 1953 een gunstig beeld:

- het reële nationale inkomen onderging een belangrijke stijging;
- de werkgelegenheid in bedrijven nam met 60.000 manjaren toe, mede waardoor bij een bruto-toeneming van de beroepsbevolking met 70.000 personen het werkloosheidscijfer met 35.000 daalde (vgl. grafiek II);
- het reële verbruik per hoofd der bevolking steeg met 2½ pCt;
- het overschot op lopende rekening van de betalingsbalans, hoewel rond f 500 mln minder dan in 1952, bedroeg niet minder dan f 1.320 mln;
- de goud- en deviezenvoorraad steeg met ruim f 900 mln.

Veronderstellingen t.a.v. de ontwikkeling in 1954.

Het zal zonder meer duidelijk zijn, dat de veronder-

stelling betreffende de conjuncturele ontwikkeling in het buitenland en met name in de Verenigde Staten van beslissende betekenis is voor de prognose 1954. Het Plan gaat uit van een zeer beperkte inzinking van de Amerikaanse conjunctuur en een geringe stijging van de economische activiteit buiten de Verenigde Staten.

Op grond hiervan wordt verwacht, dat de Nederlandse invoerprijzen een verdere daling van 7 pCt zullen ondergaan en daarmee een niveau zullen bereiken van 83 pCt van het gemiddelde peil in 1952, terwijl de exportprijzen de daling van de prijzen van de concurrerende landen met ongeveer 5 pCt t.o.v. 1953 zullen kunnen volgen, waarmee het prijsniveau van onze exportgoederen 85 pCt t.o.v. 1952 zal bedragen.

Bij de veronderstelde conjuncturele ontwikkeling in het buitenland en het gelijkblijvende volume van de wereldhandel wordt een expansie van de omvang van de Nederlandse uitvoer in 1954 met 6 pCt t.o.v. 1953 door een vergroting van de aanbodmogelijkheden (van o.a. aardolie- en metaalproducten) zeer goed mogelijk geacht. Wel wordt opgemerkt, dat de bijzondere factoren, waarop deze stijging van de export berust, zich in de komende jaren niet opnieuw behoeven voor te doen.

Tegenover een daling van de invoerprijzen met 7 pCt wordt een stijging van de gemiddelde verdiende lonen met 7,1 pCt t.o.v. 1953 verwacht, zodat — bij een iets groter aandeel van de invoer dan de lonen en sociale lasten in de totale kosten van bedrijven — de gemiddelde kostprijzen der producten ongeveer gelijk blijven, afgezien van de invloed van de stijgende arbeidsproductiviteit. De aangenomen stijging van de prijzen van het verbruik met 2 pCt t.o.v. 1952 en 1953, welke o.a. verband houdt met de huurverhoging van 1 Januari jl., is ongetwijfeld niet overdreven te achten.

In verband met belastingverlaging en gunstige conjunctuur wordt een lichte stijging van de industriële investeringen met f 80 mln t.o.v. 1953 verwacht. De totale netto-investeringen van bedrijven in vaste activa worden op f 2,26 mrd geraamd tegen f 2,14 mrd in 1953; de investeringen in werkvoorraden en onderhanden werk op f 0,33 mrd tegen f 0,10 mrd in 1953 ⁴⁾.

De verwachtte ontwikkeling in 1954.

Uitgaande van deze veronderstellingen leiden de berekeningen voor 1954 tot de in tabel IV opgenomen resultaten, welke als volgt — in vergelijking tot 1953 en uitgedrukt in prijzen van 1952 — kunnen worden samengevat:

- een toeneming van het verbruik van de categorie „lonen, salarissen en uitkeringen” met f 1.000 mln en van de categorie „overige inkomens” met f 150 mln, zijnde in totaal een vermeerdering van f 1.150 mln, overeenkomend met een stijging van 5 pCt per hoofd der bevolking, waarmee het verwachte consumptiecijfer per hoofd in 1954 voor de eerste maal hoger ligt dan in 1949;
- een toeneming van de industriële investeringen met f 80 mln of 5 pCt, welke volgens het Planbureau — bij het uitblijven van een inzinking van de wereldconjunctuur — de inleiding kan vormen tot een versnelling van de industriële expansie, welke van zo groot belang is voor de toekomstige welvaart van ons land;
- een stijging van de arbeidsproductiviteit met bijna

- 2 pCt en van de werkgelegenheid in bedrijven met eveneens 2 pCt, resulterend in
- een stijging van de productie van bedrijven met 4 pCt of f 850 mln, welke — naast een toeneming van de invoer met f 1.050 mrd — verband houdt met genoemde stijging van het verbruik en van de uitvoer met resp. f 1.150 en f 550 mln;
- een daling van het werkloosheidscijfer met 20.000 tot 82.000, inclusief tewerkgestelden;
- een positief betalingsbalanssaldo van f 1.010 mln, hetgeen zal leiden tot
- een verdere stijging van de goud- en deviezenreserves, tenzij de kapitaalbeweging naar het buitenland grote omvang zou gaan aannemen.

TABEL IV.

Enige belangrijke gegevens uit het plan 1954

	1951	1952	1953a)	1954
Veronderstellingen:				
Invoer goederen (waarde in prijzen van 1952, mln gld)	9.830	8.460	10.100	11.170
Uitvoer goederen (waarde in prijzen van 1952, mln gld)	7.520	7.960	9.080	9.630
Bruto investeringen (waarde in prijzen van 1952, mln gld)	4.130	3.950	4.200	4.380
Voorraadvorming (waarde in prijzen van 1952, mln gld)	1.050	— 630	+ 100	+ 330
Overheidsbestedingen (waarde in prijzen van 1952, mln gld)	3.235	3.370	3.820	3.950
Prijnsindices (1952 = 100) voor:				
invoer goederen	100,0	100	89,0	83,0
uitvoer goederen	98,0	100	89,0	85,0
verbruik door gezinnen	100,7	100	100,0	102,0
loonvoet bedrijven (incl. sociale lasten)	97,2	100	102,4	109,7
Uitkomsten:				
Volume-indices (1952 = 100) voor:				
productie van bedrijven	98,7	100	107,2	111,4
werkgelegenheid in bedrijven	100,5	100	102,2	104,5
arbeidsproductiviteit	98,2	100	104,9	106,6
verbruik door gezinnen	98,9	100	103,6	110,0
Geheel werklozen (jaargemiddelde, × 1.000)	68	105	85	
Tewerkstelling op werken, gesubsidieerd door de D.U.W. (jaargemiddelde, × 1.000)	25	32	17	82
Saldo goederenbalans (mln gld)	— 2.310	— 500	— 910	— 1.080
Saldo dienstenbalans (mln gld)	+ 2.210	+ 2.340	+ 2.230	+ 2.090
Saldo lopende rekening betalingsbalans (mln gld)	— 100	+ 1.840	+ 1.320	+ 1.010
Financieringsoverschot (mln gld) van:				
het Rijk	+ 850	+ 850	+ 60	— 670
de lagere publiekrechtelijke lichamen	— 740	— 440	— 660	— 690
de particuliere sector	+ 20	+ 1.430	+ 1.770	+ 2.020
Nederland t.o.v. het buitenland	+ 130	+ 1.840	+ 1.170	+ 660

Aldus zijn de economische vooruitzichten voor Nederland bij de veronderstelde betrekkelijke stabiliteit van de wereldconjunctuur, althans op korte termijn beschouwd, alleszins bevredigend te noemen.

Wat betreft de monetaire aspecten moge worden verwezen naar tabel III. In het eerste gedeelte van de tabel, omvattende de inkomensstromen en de vooraf vaststaande kapitaaltransacties, zijn de prognosecijfers voor 1954 opgenomen, terwijl de resterende financieringsposten in het tweede gedeelte van de tabel betrekking hebben op 1953.

In de slotparagraaf worden nog enkele alternatieve berekeningen gemaakt, waarbij wordt uitgegaan van bepaalde afwijkende veronderstellingen, t.w. een deflatoire ontwikkeling en een ontwikkeling, waarbij de Nederlandse exportprijzen zouden achterblijven bij de algemene prijsdaling op de buitenlandse markten. Blijkens het „deflatie-alternatief”, waarbij door voorraadvermindering in de Verenigde Staten een cumulatief deflatoire proces intreedt, zou de invloed van een ongunstiger conjuncturele ontwikkeling in het buitenland op de Nederlandse volkshuishouding in 1954 van weinig betekenis zijn. In verband met het feit, dat enerzijds de voortplantingssnelheid van

⁴⁾ In prijzen van 1952; in het bedrag van f 2,14 mrd is niet begrepen een aftrek van f 0,38 mrd voor rampschade aan vaste activa.

een internationale depressie waarschijnlijk niet gering zal zijn, terwijl anderzijds moet worden aangenomen, dat de economische structuur van ons land een zelfstandige conjunctuurpolitiek slechts binnen betrekkelijk nauwe grenzen toelaat, komt enige twijfel aan de uitkomsten van dit alternatief ons gerechtvaardigd voor.

Beoordeling.

Ten einde te voorkomen, dat dit artikel, gelijk het Centraal Economisch Plan 1954 als een nachtkaars zou uitgaan, moge nog een enkele kritische opmerking worden gemaakt. Allereerst moet worden betreurd, dat naast de summier analyse van de uitkomsten der berekeningen voor 1954 — welke voor een belangrijk deel niet is opgenomen in het betreffende hoofdstuk doch slechts in de samenvatting aan het begin van de publicatie — een beoordeling van de resultaten van de prognose ontbreekt. Hierbij zou tevens kunnen worden nagegaan, in hoeverre de Nederlandse economie, ondanks de gunstige vooruitzichten op korte termijn, bepaalde knelpunten en structurele onevenwichtigheden vertoont. In dit verband ware bijv. aandacht te schenken aan de ontwikkeling van de export en de investeringen, mede gezien in het licht van de taakstelling van de vierde Industrialisatie-nota, aan moeilijkheden in verband met de krappe en in sommige sectoren zelfs overspannen arbeidsmarkt, welke spanningen zich bij een minder deflatoie ontwikkeling in versterkte mate zullen doen gevoelen en aan het reeds sinds 1952 optredende en steeds groeiende financieringsoverschot van de particuliere sector (volgens de prognose in 1954 niet minder dan f 2 mrd, waarvan f 1 mrd bij de pensioen- en verzekeringsfondsen) tegenover het toenemende financieringstekort van de Overheid. Inzoverre op grond van deze beoordeling een wijziging in de economische politiek noodzakelijk zou worden geacht, behoort het naar onze mening niet tot de taak van het Centraal Planbureau hieromtrent concrete, gedetailleerde voorstellen te doen, doch het aangeven van enige alternatieve beleidsmogelijkheden binnen het kader der gevoerde economische politiek moet o.i. als een essentieel element van het Centraal Economisch Plan worden gezien.

Over de vraag, of het terugvallen van de uitwerking van acht alternatieven in het Plan 1952 op het slechts zeer summier besproken „deflatie-“ en „exportprijs-alternatief“ in het Plan 1954 als een verarming moet worden aangemerkt, is verschil van mening mogelijk. Wel staat vast, dat een groot aantal alternatieven de overzichtelijkheid schaadt, terwijl de realiteit, zoals in 1952 is gebleken, zich geenszins binnen een relatief groot aantal alternatieven behoeft te bewegen.

Geen verschil van mening is in dit opzicht echter mogelijk met betrekking tot het ontbreken van de bekende „Confrontatie van Middelen en Bestedingen“ en het bij de vorige plannen als bijlage gevoegde Nationaal Budget in de vorm van een zes-rekeningenstelsel, waardoor een doeltreffend samenvattend overzicht van de voor onze volkshuishouding relevante en onderling samenhangende economische grootheden werd verkregen. Dit waarlijk niet alleen uit didactische overwegingen te betreuren verlies wordt niet gecompenseerd door de weinig overzichtelijke staat van „Lasten en baten van bedrijven“. Daarentegen kan de nadere uitwerking van het monetaire overzicht voor de particuliere sector, ondanks de relatief grote onzekerheidsmarges in de opgenomen bedragen, als een winstpunt worden geboekt.

In het Plan 1954 is helaas geen verdere uitwerking gegeven aan een poging, ondernomen in het vorige Plan, om verschillende gegevens in enigermate gespecificeerde vorm voor een aantal bedrijfstakken te geven. Nu door het Planbureau nauwere contacten zijn gelegd met een aantal bedrijfstakken, waardoor de mogelijkheid is geopend tot een meer gefundeerd inzicht in de gang van zaken en de vooruitzichten van de afzonderlijke bedrijfstakken te komen, verdient het ongetwijfeld aanbeveling voor de resultaten van dit onderzoek in het Plan plaats in te ruimen.

Bovenstaande critiek richtte zich vooral tegen de ontbrekende hoofdstukken in het Plan 1954. Moeilijker is het een beoordeling te geven van de uitkomsten van de berekeningen voor 1954. Uiteraard is over de hieraan ten grondslag liggende veronderstellingen, waaraan een grote mate van onzekerheid is verbonden, verschil van mening mogelijk. Het verloop van de bewapeningsinspanning in de Verenigde Staten bijv. laat zich nu eenmaal moeilijk met een zeer grote mate van waarschijnlijkheid voorspellen. Men kan slechts opmerken, dat de jongste ontwikkeling in binnen- en buitenland geen aanleiding geeft tot ernstige twijfel aan de juistheid van de prognose in het Plan 1954. Men diene zich evenwel steeds te realiseren, dat het hier gaat om op onzekere veronderstellingen gebaseerde globale schattingen, welke met nodige voorzichtigheid moeten worden gehanteerd. Of om het iets onvriendelijker te stellen: ondanks de meest zorgvuldige prognose in het Centraal Economisch Plan zal men door het optreden van buiten-economische storingen en door onze beperkte kennis van het economisch mechanisme in het algemeen, toch vaak achter de feiten aanlopen ⁵⁾.

⁵⁾s-Gravenhage.

J. W. DE POUS.

⁵⁾ Volledigheidshalve zij vermeld, dat deze stelling is geponeerd door Prof. Tinbergen, Directeur van het Centraal Planbureau, in De Economist van April jl., blz. 244.

Het gezinscrediet in de Verenigde Staten

Prof. De Haas uit Californië heeft onlangs in dit blad ¹⁾ uiting gegeven aan de onrust van een deel der economen over de sterke uitbreiding van het Amerikaanse afbetalingscrediet. Het kan zijn nut hebben deze kwestie ook van een ander gezichtspunt uit te belichten en dan tevens te onderzoeken, hoe het daarmee in Nederland gesteld is.

In de Verenigde Staten wordt met „instalment credit“ niet slechts ons afbetalingscrediet bedoeld maar alle voor persoonlijke en gezinsbehoeften verstrekte crediet, voor zover dat in een aantal termijnen moet worden afgelost, dus eveneens crediet in geld. Met gebruik van de

in Vredegoor's dissertatie ²⁾ gebezigde term, zal dit „instalment credit“ hieronder met „gezinscrediet“ worden aangeduid. Het is beter dit gezinscrediet niet samen te nemen met de andere vormen van crediet aan de consument (kort lopende credieten met aflossing in één termijn van handelsbanken en pandhuizen, verkoop op rekening, betaling van diensten op termijn), aangezien die een andere functie en economische betekenis hebben.

Dit gezinscrediet, dat in de oorlogsjaren door het vrijwel stilstaan van de automobiefabricage en de ver-

¹⁾ „I want what I want“, door Prof. Dr J. A. de Haas in „E.-S.B.“ van 10 Februari 1954.

²⁾ Zie boekbespreking in „E.-S.B.“ van 25 Februari 1953.

minderde productie van andere duurzame gebruiksgoederen sterk was ingekrompen, heeft zich in de jaren 1946-1950 geleidelijk hersteld, bleef van September 1950 tot April 1952, onder invloed der Korea-gebeurtenissen en de daarmee samenhangende hernieuwde toepassing van de beperkende bepalingen ingevolge de Regulation W, vrijwel stabiel, om, toen op 7 Mei 1952 die Regulation W buiten werking werd gesteld, sprongsgewijs omhoog te gaan, zodat het uitstaande saldo in een jaar tijds met ongeveer \$ 5 mrd tot \$ 18,6 mrd ult. December 1952 en tot \$ 21,5 mrd ult. November 1953 toenam en een peil bereikte, dat, in vergelijking met het nationale en met het na aftrek van belastingen beschikbare persoonlijke inkomen, hoger was dan vóór de daling in de oorlogsjaren. Vergelijking van de cijfers der jaren 1942 en 1952, als Prof. De Haas doet, geeft daarvan echter geen zuiver beeld, daar eind 1942 het saldo van het gezinscrediet reeds tot weinig meer dan de helft van dat van eind 1941 was gedaald. Eind 1952 bedroeg dat saldo bijna 8 pCt van het beschikbare persoonlijke inkomen van dat jaar, tegen ult. 1941 6,5 pCt. Er is dus wel toeneming van het gezinscrediet maar niet in de mate als Prof. De Haas' cijfers van 2,19 pCt van het nationale inkomen in 1942 tot 5,4 pCt van dat van 1952 zouden doen denken.

Is deze stijging verontrustend? Om te beginnen moet men in aanmerking nemen, dat door het wegvallen van Regulation W de tevoren kunstmatig hoog resp. kort gehouden eerste (contante) betalingen resp. looptijden kleiner en langer werden, waardoor alleen al, nog zonder toeneming van de omzet der op afbetaling verkochte goederen, het uitstaande saldo belangrijk steeg. Verder, dat de voorafgaande beperking wel moest leiden tot een daarop volgende abnormaalsterke expansie. Uit de voor het eerst in het Federal Reserve Bulletin van Januari 1954 gepubliceerde cijfers van aan gezinscrediet verstrekte en terugbetaalde bedragen (tevorens werden alleen de saldi gegeven), blijkt dat in de jaren 1948/50 het verstrekte crediet gemiddeld met \$ 2,8 mrd per jaar toenam, over de jaren 1950 en 1951 samen met \$ 7,1 mrd of gem. \$ 3,6 mrd en in 1953 nog slechts met \$ 1,3 mrd.

Van grote betekenis is ten slotte, dat voor een vergelijking tussen 1941 en 1952 niet alleen gelet moet worden op de verhouding tussen gezinscredietsaldo en nominaal beschikbaar persoonlijk inkomen maar tevens rekening moet worden gehouden met de verandering in koopkracht van het gezin. Men ziet dan dat het nominale beschikbare persoonlijke inkomen in deze 11 jaren met 155 pCt toenam en dat de consumentenprijsindex voor stedelijke loontrekkenden en administratief personeel slechts met 80 pCt steeg. Ook indien men rekening houdt met de toeneming der bevolking blijkt niettemin het reële inkomen belangrijk, te zijn gestegen. Toeneming van welvaart betekent echter meer bestedingsmogelijkheden boven de noodzakelijke uitgaven voor voeding en de vaste voor huisvesting en andere posten van het budget, d.w.z. ruimer aanschaffing van duurzame gebruiksgoederen. Blijkens het onlangs verschenen rapport van Milton Gilbert en Irving B. Kravis³⁾, zijn de prijzen van duurzame goederen in de Verenigde Staten, vergeleken bij Europa, lager, die van de niet-duurzame gebruiksgoederen hoger en heeft dat een grote invloed op het gebruik van goederen en diensten in deze zin, dat de relatief goedkope in meerdere mate worden gebruikt. Neemt men deze beide factoren in aanmerking: toeneming van

het reële gezinsinkomen en relatieve goedkoopte van duurzame gebruiksgoederen, dan heeft de stijging tussen 1941 en 1952 van het deel van het inkomen waartoe gezinscrediet wordt opgenomen, d.w.z. duurzame gebruiksgoederen worden gekocht, op zich zelf niets vreemds of verontrustends meer.

Blijft het kernprobleem: of een sterk ontwikkeld gezinscrediet als dat in de Verenigde Staten een gevaar oplevert voor de conjunctuur. Men is het er vrij algemeen over eens dat het gezinscrediet *geen oorzaak* is van cyclische veranderingen. Wel overheerst de opvatting, dat het zowel opgang als neergang *versterkt*. Expansie en contractie van het gezinscrediet lopen nl. parallel met vermeerdering of vermindering van koopkracht. Bij stijgende inkomsten en goede werkgelegenheid en de verwachting dat deze zullen aanhouden, durven creditegevers en -nemers meer crediet aan. Bij teruggaande conjunctuur worden beiden voorzichtiger. In het laatste geval wordt bovendien niet alleen minder crediet verstrekt maar gaan de aflossingen op de vroegere, ruimere crediten door, zodat in een overgangperiode het aan gezinscrediet uitstaande saldo door twee factoren daalt.

Men moet de invloed daarvan echter niet overschatten. Volgens Duncan Mc C. Holthausen c.s. in één van de door het National Bureau of Economic Research in de serie „Studies in Consumer Instalment Financing” uitgegeven boeken⁴⁾ bedroeg in de depressieperiode der jaren dertig voor gezinnen met een inkomen van \$ 5.000 of minder de daling van het aan gezinscrediet uitstaande saldo in geen jaar meer dan ongeveer 1 pCt van het jaarinkomen, behoudens 2 pCt in 1932. De recente stijging van bedoeld saldo in de twee jaren 1951 en 1952 met \$ 4,15 mrd komt neer op 1,8 pCt van het beschikbare persoonlijke inkomen van 1952 en op 2 pCt van dat van 1950, dus op gemiddeld ongeveer 1 pCt van het beschikbare persoonlijke inkomen per jaar. Met dergelijke cijfers voor ogen is er weinig reden om zich over de in- of deflatoire invloed van het gezinscrediet veel zorgen te maken.

Prof. De Haas meent echter dat, wanneer eenmaal een industriële expansie met hulp van gezinscrediet tot stand is gekomen, een voortdurende verdere groei van dat crediet nodig is om de productie op peil te houden, zodat men in een vicieuze cirkel terecht komt. Ik geloof niet dat dit juist is. De productie van welk duurzaam gebruiksgoed ook kan uiteraard niet tot in het oneindige worden opgevoerd. Op een gegeven ogenblik raakt de markt verzadigd en is uitbreiding grotendeels nog slechts mogelijk in verband met toeneming der bevolking en kan dus voortaan in hoofdzaak nog slechts voor vervanging worden geproduceerd. Deze overgang van uitbreidingsnaar vervangingsproductie is een aanpassingsproces dat moeilijkheden voor de betrokken industrie en de daardoor geboden werkgelegenheid kan medebrengen. Deze moeilijkheden worden echter niet veroorzaakt door het gezinscrediet maar doen zich voor bij elke productie die met snelle uitbreiding is gepaard gegaan. Men kan hoogstens zeggen, dat het gezinscrediet de uitbreiding heeft versneld en vergroot.

Nu zullen, naarmate het hier bedoelde critieke punt nader dreigt te komen, de producenten het mogelijke doen om het te verschuiven door alsnog hun omzet te vergroten, waartoe het gezinscrediet één der middelen is. Maar het crediet vergroot de koopkracht niet blijvend, daar het — met kosten — moet worden terugbetaald. De opname er van is dan ook nauw aan het inkomen gebonden en vindt zijn grens in de marge die het inkomen

³⁾ Milton Gilbert and Irving B. Kravis: An international comparison of national products and the purchasing power of currencies. A study of the United States, the United Kingdom, France, Germany and Italy. Gepubliceerd door de O.E.E.C.

⁴⁾ The volume of consumers instalment credit 1929 - 1938.

voor duurzame goederen laat. Vroeg of laat komt dus onverbidlijk het tijdstip waarop verdere expansie slechts mogelijk is naarmate het inkomen toeneemt.

Dat ogenblik schijnt voor de automobiellindustrie niet meer ver af te zijn. De toeneming van het gezinscrediet van 1941 op 1952 is in hoofdzaak aan deze branche te danken. Terwijl het saldo van het totale gezinscrediet in deze periode van \$ 6.085 mln tot \$ 18.639 mln, dus met 206 pCt toenam, steeg dat betreffende automobielen van \$ 2.485 mln op \$ 8.110 mln, d.i. met 230 pCt, dat van andere gebruiksgoederen van \$ 1.929 mln op \$ 5.301 mln of 175 pCt.

In verband met Prof. De Haas' opmerking dat men in de bankwereld van oordeel is, dat te gemakkelijk consumptief crediet is verleend, is het pikant dat juist de handelsbanken in belangrijke mate tot de expansie van het gezinscrediet hebben bijgedragen. Eind 1941 stond nog 30 pCt van het gezinscrediet uit bij financieringsmaatschappijen, 26 pCt bij de detailhandel, 28 pCt bij de handelsbanken. Ult. 1952 waren de verhoudingen resp. 26 pCt, 17 pCt en 41 pCt. In totaal steeg de gezinscredietportefeuille der handelsbanken in deze periode van \$ 1.726 mln tot \$ 7.576 mln, dus met 339 pCt, tegen die der financieringsmaatschappijen met 169 pCt, der overige financiële instellingen met 215 pCt, der detailhandelaren met 100 pCt.

Volgt uit mijn betoog dat men het gezinscrediet zich vrij moet laten ontwikkelen, zonder beperkingen als die van Regulation W? Ik zou dat niet zo scherp willen stellen. Indien een regering het nodig acht monetaire maatregelen te nemen tot beperking van productie en consumptie, kan daartoe ook vermindering van de omvang van een sterk ontwikkeld gezinscrediet behoren; maar dan als onderdeel van een groter geheel. Beperking van het gezinscrediet als maatregel op zich zelf heeft echter nauwelijks enig economisch nut. Men treft er alleen maar de productie van duurzame goederen mede en de groep der consumenten voor welke het gezinscrediet een belangrijk middel is om een zeker levenspeil te bereiken.

Het denkbeeld van Prof. De Haas dat het gezinscrediet eerder in tijden van depressie dan in die van voorspoed zou moeten worden gebruikt, is niet voor verwezenlijking vatbaar. Met vermindering van werkgelegenheid en inkomen gaat onvermijdelijk contractie van het gezinscrediet gepaard. Geen opheffing van beperkende maatregelen kan daaraan iets veranderen. Beperking van het gezinscrediet in een periode van voorspoed betekent, dat men het de minder gegoeden moeilijk maakt om duurzame goederen te verwerven juist in een periode dat zij er de middelen toe bezitten.

Erkend moet worden dat aan het gezinscrediet de sociale nadelen zijn verbonden waarop Prof. De Haas heeft gewezen: de duurte er van en de veelvuldige overcreditering. In de Verenigde Staten is wel de credietprijs der commerciële geldschietsbanken staatsgewijs tot 2½ pCt en minder van het aflopende saldo per maand begrensd maar die van het afbetalingscrediet vrijgelaten. De concurrentie heeft op het tarief weinig invloed, zowel omdat de consumenten op dit punt over het algemeen vrij onverschillig zijn, als omdat de credietprijs in de koopprijs is verwerkt of op zodanige wijze aangeduid, dat alleen een deskundige daaruit het effectieve interestpercentage kan berekenen. Overigens moet men bedenken dat in de credietprijs de kapitaalrente slechts een ondergeschikte factor is en de kosten van onderzoek, uitbetaling, aflossing, achterstandsbeveiliging en -bestrijding verreweg de hoofdrol spelen, welke kosten bij de betrekkelijk kleine credietsommen en de vele aflossingstermijnen onvermijdelijk zwaar drukken. Men moet daarom voorzichtig zijn met te spreken van „usurous rates”. Een afbetalingsopslag van 6 pCt per jaar looptijd boven de contante prijs minus de eerste contante betaling, waarop Prof. De Haas doelt, komt neer op een effectieve interest van ongeveer 11 pCt per jaar en dat is voor afbetalingscrediet bijzonder laag. De door hem genoemde 20 à 30 pCt per jaar komt meer voor en is ook in Europa gebruikelijk.

Overcreditering schijnt in de Verenigde Staten vrij veelvuldig te zijn. Ook schrijvers die het afbetalingscrediet waarderen, erkennen dat vrij veel credietnemers aan scherpe inningsmaatregelen moeten worden onderworpen of de gekochte goederen weer moeten teruggeven. Dat velen het grootste deel van hun loon aan aflossingen op gezinscrediet moeten afstaan, is echter een stelling die veel te ver gaat. Volgens de officiële „Survey of Consumer Finances” van begin 1953 had 25 à 30 pCt van de gezinnen met een inkomen van \$ 3.000 tot \$ 7.500 per jaar (de categorie welke het intensiefst gebruik van gezinscrediet maakt) consumptieve schuld van 10 pCt en meer van het jaarlijkse inkomen; 30 tot 45 pCt van de gezinnen dezer groep bezat echter meer liquide middelen dan schulden. In talrijke gevallen hebben de Amerikaanse gezinnen de middelen liggen om contant te kopen maar geven zij er de voorkeur aan om hun reserves intact te laten en hun duurzame goederen op afbetaling te kopen, d.w.z. geleidelijk uit de lopende inkomsten te betalen.

In een volgend artikel zal de stand van het Nederlandse gezinscrediet in beschouwing worden genomen.

Amersfoort.

Th. A. FRUIN.

Het begrip „industrial relations”

Samenhang met „public relations”

In een van de toespraken, die President Eisenhower vorig jaar heeft gehouden, heeft hij, sprekend over buitenlandse politiek, tot zijn leidende bestuursambtenaren uit alle staten gezegd: „The great objective is a government whose honor at home commands respect abroad”.

Transponeren wij het principe, dat aan dit gezegde ten grondslag ligt, naar de sfeer van het bedrijfsleven, dan wil dit voor de leidinggevende functionarissen uit de industrie zeggen, dat de goede interne betrekkingen bij een bedrijf een van de voorwaarden vormen om te komen tot goede

externe betrekkingen. M.a.w.: de interne verhoudingen vertegenwoordigen een belangrijk element bij het beginnen aan of het doelmatig uitbouwen van de externe verhoudingen, de „public relations”¹⁾.

Het beramen nu van velerlei middelen om zulke goede interne verhoudingen na te streven, het besteden van een

¹⁾ Als brede definitie kan men omtrent alle „public relations”-activiteit zeggen, dat ze is: een vakkundige, systematische en sociaal-bewuste verbreiding van ideeën en wetenswaardigheden met het oogmerk goede betrekkingen na te streven tussen een onderneming (instituut, verbond, stichting, enz.) enerzijds, en bepaalde groepen van de samenleving waarin en ten behoeve waarvan deze werkt, anderzijds.

systematische aandacht aan de onderlinge relaties tussen mensen en groepen, werkend in een industriële gemeenschap, en het bewerkstelligen van een verantwoorde verhouding van deze werkers tot hun werk, vat men samen onder het begrip „*industrial relations*”.

Dat „*industrial relations*” als afzonderlijk vak, als een aparte kennis of wetenschap, thans steeds meer het maatschappelijk klimaat vindt om tot wasdom te komen, heeft vooral zijn oorzaak in de nieuwe koers, die de psychologie in de laatste 25 jaren heeft genomen.

De mens van thans wordt niet meer — zoals vanuit een psychologisch gezichtspunt daarvoor geschiedde — als *enkeling* beschouwd. Het inzicht is successievelijk gegroeid en gevestigd, dat de mens zich eerst op de juiste wijze ontplooit in zijn *contact* met anderen.

Het onderhouden van het goede contact met deze anderen, met zijn omgeving, doet de mens beseffen, dat deze anderen hem nodig hebben; dat zij in gelijke mate van hem verwachten, wat hij van hen verwacht.

Daarmee is de industriële werker — waarover wij het primair willen hebben — niet alleen uit het isolement verlost, waarin hij zo dikwijls verkeert, maar ook het werk zelf is niet meer de uitsluitende „gevangenis” voor hem, hoe ambitieus en goed hij deze arbeid overigens ook mag verrichten.

Als mens blijkt ieder werker, bewust of onbewust, tevens naar de beantwoording van een gemeenschapsgevoel te zoeken ten opzichte van zijn werkgever, zowel als van zijn bedrijfsgenoten. Het voedsel geven aan dit verlangen en het bewust ontwikkelen van dit groepsgevoel — gebaseerd op het persoonlijk eigene van ieder mens — is een van de doelstellingen van „*industrial relations*”.

De arbeidstaak krijgt een meer persoonlijk karakter. Men vermijdt het gevaar van een te grote verzakelijking van de relatie tussen werker en werk. Het intergroepsverband in het bedrijf wordt versterkt.

Natuurlijk is er bij zulk een passende groepering van de interne betrekkingen van een industriële onderneming — de „*industrial relations*” — niet sprake van een reeks ontdekkingen, van allerlei volkomen nieuwe denkbeelden of gezichtspunten. De adviezen, die vanuit een standpunt der „*industrial relations*” worden gegeven, lijken altijd simpel, voor de hand liggend en gemakkelijk uitvoerbaar. Het kenmerkende van „*industrial relations*” is, dat toepassing er van *systematisch* geschiedt. Het is echter niet direct de systematiek van de „*industrial relations*” op zich zelf, die aandacht vraagt, doch het fundament, waarop deze is gebouwd. Het inzicht rijpt, dat voor de handhaving van de productieve kracht van een bedrijf een accentverlegging nodig was — of wordt —, niet in het minst ook zuiver zakelijk en economisch gezien.

De *mens*, en de *groep*, waarin deze werkt, vormen in hun onderlinge relatie de grondslag voor de *arbeid*, die door deze mens wordt verricht. Dikwijls staat dit in scherpe tegenstelling tot veelal uitsluitend rationalistische regels, die enige decennia geleden vaak de basis vormden van een op productie ingestelde onderneming.

Weliswaar acht men uiteraard ook thans de moderne industriële technieken en een hoge graad van arbeids-efficiëntie essentieel om de productieve krachten van een bedrijf te vergroten. Men beseft tegenwoordig evenwel tegelijkertijd, dat deze krachten worden gehanteerd door „*mensen*”. Werken door en met mensen moet daarom juist het *mens-zijn* van de werker naar het middelpunt trekken.

Zo komen wij dan tot de vraag, op welke wijze „*industrial relations*”-inzichten worden — of kunnen worden — uitgevoerd. Evenmin als men voor „*public relations*” stringente richtlijnen kan trekken, kan men voor „*industrial relations*” precies de middelen en wegen aanwijzen. Zij zijn voor iedere onderneming verschillend en hangen af van de aard van het bedrijf, van de omvang, van de producten, die worden vervaardigd, van de soort werknemers, die er bij betrokken zijn.

De adviseur voor „*industrial relations*” zal o.a. trachten de belangstelling van de werknemer voor zijn werk te stimuleren, door hem het verband beter te doen begrijpen van dit werk met andere werkzaamheden in afdeling of bedrijf. Elke taak van iedere werker beïnvloedt immers weer taken van anderen, of het eindproduct. Met passende middelen zal worden getracht het emotionele element in het werk te betrekken, opdat de industriële werker niet zijn identiteit verliest, maar weet hoe zijn werk in de gehele organisatie past.

Bij ondernemingen, die veel vaklieden bezitten, zal men — vanuit het „*industrial relations*”-standpunt — de aanwezige „*trots op vakmanschap*” op gezonde wijze trachten te ontwikkelen. Men zal de werker ook zo veel mogelijk systematisch inlichten over het uiteindelijke gebruik van de producten, aan welke productie hij — direct of indirect — meewerkt. Hij krijgt dan als deel van de groep ook een beeld van het geheel. (Het personeelsorgaan zal hierbij een waardevol hulpmiddel zijn).

Door de erkenning, die er aldus voor de werknemer ontstaat als persoonlijk werker, groeit bij hem het gevoel van bij-het-werk, bij-het-bedrijf te behoren, een gevoel, dat kan uitgroeien tot een weten. Als gevolg daarvan krijgen bij hem inzicht en streven de overhand, dat de faam van bedrijf en product ook door hem en zijn groep moet worden uitgedragen.

En bij dit uitdragen van het (goede) karakter, van de sfeer, van het fatsoen, van de integriteit van een onderneming, belanden wij als vanzelf bij een deel van de „*public relations*”. „*Industrial relations*” vormen voor dit deel niet alleen het noodzakelijke hechte fundament, doch de „*industrial relations*” zijn zelf automatisch reeds „*public relations*” geworden.

Laten wij nu echter niet de onvergeeflijke fout maken te denken, dat „*public relations*” ook maar in enigerlei opzicht kan worden vervangen door „*industrial relations*”. Het ene is evenzeer nodig als het andere, maar de verbinding, die er in bepaald opzicht tussen deze twee begrippen bestaat, schijnt soms te worden vergeten ²⁾.

De benaming „*industrial relations*” is hier te lande nog weinig bekend, hoewel vele bedrijven (gelukkig) reeds sinds jaar en dag hun interne verhoudingen in overeenstemming met sommige tegenwoordige „*industrial relations*”-inzichten hebben geschapen. Dit zijn echter meestal de kleine bedrijven waarvoor dit geldt. Voor middelgrote en grote industrieën moet men wel de eis gaan stellen van een *aparte systematische beoefening* van deze jonge, sociaal-bewuste „*techniek*” van de „*industrial relations*”.

Dan worden de productieve krachten van een onderneming vergroot en geconsolideerd, komt de industriële werker op de plaats in de samenleving, waar hij zich als *mens* thuis voelt, en krijgen de „*public relations*” een krachtige steunpilaar.

²⁾ In een artikel „*Public Relations down to earth*”, uit „*Harvard Business Review*” van Sept./Oct. 1953, wordt op dit punt eveneens gewezen.

LONDON LETTER

Have you happened to see Roger Bannister's training schedule which led up to the four-minute mile? It doesn't really matter if you haven't, perhaps you have read how your phenomenal Mrs. Blankers-Koen prepared for her victories. You have already got the point I am making? Then you must have heard that the bank rate here was reduced yesterday to 3 per cent. In my opinion it is all part of the general training schedule which will culminate in convertibility. But that event will not take place in the comparative secrecy which attended Roger Bannister's effort; convertibility will arrive gradually, moving as conditions allow from one type of convertibility to another.

The change in the bank rate — foreseen when the previous cut was made last September — has a number of significant aspects. First, interest rates in this country were out of line with those in other lands and while this was attracting funds here, it was taking out of the country more foreign exchange by way of interest than seemed necessary having regard to financial conditions generally. The cut in interest rates should therefore help reduce the burden of invisible imports.

Comparatively speaking the second aspect is much more important than the first; the reduction in income might be sufficient to persuade foreign lenders to repatriate their funds. If this happens on a large scale the gold and dollar balances will suffer and a run of funds outwards could be contagious. The financial authorities have been saying that there is little „hot” money in London and now the test will be applied. Some funds will undoubtedly leave the country, but when they have departed we shall at least know where we stand and how much of the gold and dollar reserves of \$ 2,820 millions can be counted to be solid bone and muscle and how much, fat. To throw down a challenge to determine how much „hot” money exists in London has been generally assumed, with justification, as a sign of confidence, but „hot” money in the current context has two meanings. It could be „hot” because it came here to earn the higher interest rate, but it could have been sent in anticipation of a widening of the exchange rates. This type of „hot” money would be more pernicious than the interest-earning money, for if it were to be successful in its timing it would take out more foreign exchange than it had brought in. The financial authorities aver that there is little of this latter type of „hot” money in London, but the new bank rate will do little to drive it away, so revealing in clearer terms the true position of the gold and dollar reserves. On the contrary, the confidence shown by the authorities in our ability to laugh off the loss of one sort of „hot” money and to make a large gold payment to reduce the E.P.U. debt, — admittedly helped by the gold to be paid because of last month's surplus — will convince the world that another step towards convertibility will be taken.

If — the qualification is important, — we are to move towards greater flexibility in exchange rates, it is obvious that the present pegs of 2.78 – 2.80 dollars will need an alteration before convertibility. How wide the authorities would make the gap is a very open question, but it would seem a necessary step towards flexibility. It is of course not certain that an alteration in the gap would be accomplished in one move. The adoption of fluctuating exchange rates is less doubtful, though recently one writer made a deliberately provocative attempt to show

that greatness and fluctuating rates need not be contemporaneous. It seems to me that he ignored the flexibility which could be applied to the internal parts of the economy in those days. For my part I doubt whether employment, wages and internal prices can be moulded to suit external conditions, and if unwilling to apply an internal discipline, we have to change tactics to suit new conditions, the discipline will perforce come through fluctuating rates.

To attempt to predict how soon an application will be made for permission to widen the exchange rate gap is a very dangerous pastime. The odds appear to be in favour of maintenance of the present pegs for the time being; the repercussions of the new bank rate will have to work themselves out, and the confidence that the American recession is almost over will have to be founded more on solid evidence and less on hunches and hopes. Moreover, this attempt at convertibility is being made deliberately, methodical and slowly. The whole atmosphere is the negation of undue haste while conditions appear favourable. The impression is being fostered that when convertibility comes it will be, in contrast to 1947, for good.

We now come to the third aspect of the new rate. By reducing the bank rate to 3 per cent the authorities have a useful weapon to hand if latter moves should not work out too well. This argument if taken to its logical conclusion would lead to the expectation of an even lower bank rate. Admittedly the bank rate was only 2 per cent when the Tories came to power in 1951, so that there is still quite a margin to spare. But opinion here, still in a state of flux, inclines to the view that the next move will be upwards. Be that as it may, the authorities have strengthened their armoury by lowering the bank rate and have announced to the world that bank rate policy is to be flexible. Whether an upward movement of the bank rate would be accepted without grave misgivings either in this country or abroad is uncertain. Flexibility is all very well while it is in a favourable direction.

The fourth significant aspect of the change is on the domestic side; the new bank rate has been hailed as an additional incentive to industrialists to re-equip. But this does not tie up with the suggestion of a flexible bank rate policy, for industrialists would be vulnerable to higher interest rates long before the equipment is installed if an upward change were made, and if the re-equipment were to be financed out of short-term loans. It would be a different matter entirely of course if re-equipment were to be financed out of long-term loans bearing a lower interest rate, but even then the effect of a reduction from 3½ per cent to 3 per cent could be exaggerated. Interest is chargeable against profits for tax purposes, and the benefit of a half-point drop would be cut to a net quarter-point. On the other side, industrialists might seek the money but whether the savings would be forthcoming only time will reveal. Should savings be insufficient to finance new capital expenditure, the Government might make a loan to fund the balances held in the commercial banks. Over the last few months, industry has had a number of opportunities to help solve the problem of re-equipment: E.P.L. ceased at the beginning of the year, the main concession of the Budget was reserved for the new investment allowances, and now a lower bank rate.

Having given these concessions, Mr. Butler will undoubtedly look for industry to do its share. And industry will look at increasing competition in world markets with more confidence since it is receiving official backing and

since people outside these islands have a greater confidence in us.

The subject of hire purchase is one which is being well ventilated over here, partly as a result of the receipt of an American pamphlet on the subject, and partly because the practice seems to be growing. The information concerning hire purchase in this country is very limited: details regarding radio and household equipment are not available. Nor do the usual sources issue statistics which show how much of the recent increase in the number of television licences is due to hire purchase. Yet in one sector of the economy at least information is available. Figures are published concerning the number of contracts covering cars and motor-cycles, both new and second-hand; the use of this is of course limited, for the value of contracts is of prime interest.

	1949	1950	1951	1952	1953
<i>Hire purchase contracts a)</i>					
New cars.....	716	619	765	1,171	2,207
Cars new and second-hand.....	5,331	6,387	6,981	8,720	16,178
Motor, new.....	702	3,441	3,922	3,849	2,684
Motor-cycles, new and second-hand.....	3,017	6,159	7,647	8,467	11,243
<i>New registrations a)</i>					
Cars.....	12,758	11,117	11,443	15,702	24,650
Contracts %.....	5.6	5.6	6.7	7.4	8.9
Motor-cycles.....	7,463	11,085	11,447	11,322	11,784
Contracts %.....	9.4	31.0	34.3	34.0	22.8
<i>Licences (thousands) b)</i>					
Cars.....	2,131	2,258	2,380	2,508	2,762
Contracts %.....	n.a.	4.8	5.1	5.8	8.9
Motor-cycles.....	654	752	848	949	1,037
Contracts %.....	n.a.	12.2	15.2	15.5	17.9

a) Per month. b) At end September.

Nevertheless, the figures show that the number of contracts has been growing in recent years, and, unless there has been some peculiar forces at work, the overall value should have risen at least comparably. If the figures published of contracts relating to new cars and motor-cycles are compared with new registrations it will be seen that the proportion of new cars and motor-cycles on hire purchase is higher than say five years ago. That presumably is the result of the decline in the practice of companies buying cars for executives, and that in its turn reflects the abolition of E.P.L., lower standard income tax rates and the general need for greater economy.

Comparison of the contracts over second-hand cars and motor-cycles is not so easy: but a rough idea can be gained if the total number of contracts in a year is compared with the number of cars registered at the end of September. Since hire purchase agreements run for eighteen months, the proportion shown by this technique would be too low and it seems fair to take one-half of the previous year's contracts. Thus to find the number of cars or motor-cycles on the road covered by hire purchase in, say, 1952, we ought to take the number of contracts made in 1952 plus half of those made in 1951. The exercise shows that the proportion is certainly growing.

The exercise is a silent commentary on the plea that money is tight.

London, May 14, 1954.

HENRY HAKE.

INTERNATIONALE NOTITIES

De goud- en dollarreserves van het sterlinggebied

De recente toename van de goud- en dollarreserves van het sterlinggebied, waarvoor het Verenigd Koninkrijk als bankier optreedt, heeft in vele kringen aanleiding gegeven tot een gematigd optimisme.

Gedurende April was er een goud- en dollarsurplus van

\$ 135 mln, tegen \$ 102 mln in Maart en \$ 40 mln in Februari. Ten gevolge hiervan stegen de goudreserves tot \$ 2.820 mln; deze bedroegen echter \$ 3.867 mln per 30 Juni 1950.

Van het surplus was \$ 9 mln Amerikaanse hulp en \$ 7 mln een goudontvangst van de E.B.U. Indien men de Amerikaanse hulp en de E.B.U.-verrekeningen buiten beschouwing laat, hebben de andere goud- en dollartransacties een overschot van \$ 119 mln opgeleverd, vergeleken met \$ 86 mln in Maart, \$ 2 mln in Februari en een maandelijks gemiddelde van \$ 54 mln gedurende het vierde kwartaal van 1953.

De toename van dit „restant” is het gevolg van verschillende factoren. Het tweede kwartaal gaat gewoonlijk gepaard met grotere aankopen van grondstoffen uit het sterlinggebied, terwijl voorts de prijzen van deze grondstoffen recentelijk zijn gestegen. Verder was er een grote toevloed van gelden op korte termijn. Sedert de Londense goudmarkt werd heropend is er goud verhandeld afkomstig uit vele landen en de opbrengst hiervan — zgn. „registered sterling”, welke vrijelijk converteerbaar is — is in Londen aangehouden als bedrijfskapitaal.

De afschaffing van de vroegere veelsoortige transferable sterling heeft ertoe bijgedragen, dat meer handelstransacties in sterling worden afgedaan, zodat buitenlandse banken genoodzaakt zijn grotere sterlingsaldi aan te houden.

Er is een grote instroming van gelden op korte termijn, hetgeen het resultaat is van:

- Een relatief hoog disconto, zodat gelden alhier een hogere rente opbrengen dan elders.
- De verwachting, dat de Britse Regering het disconto niet voor onbepaalde tijd op het huidige niveau kan handhaven. Aangezien een gedeelte van dit vluchtkapitaal in langlopende regeringsleningen is belegd, zou een verlaging van het disconto een kapitaalwinst ten gevolge hebben.
- Het gerucht — hetgeen nu ten stelligste is tegengesproken — dat de Britse Regering het Internationale Monetaire Fonds vergunning zou vragen de spreiding van de sterling-dollar koers te mogen vergroten. Sterling is de laatste tijd vaak tegen de officiële maximum koers (= \$ 2,82) verhandeld en als gevolg hiervan heeft het Egalisatiefonds sterling moeten verkopen om het officiële maximum kracht bij te zetten. Derhalve zou een grotere koersspreiding een winst voor de speculanten kunnen opleveren.

Ofschoon het vertrouwen in sterling is toegenomen, geholpen door het nieuwe transferable sterling systeem, en grotere verkopen van sterling grondstoffen hebben plaats gevonden, is de recente verbetering van de goudreserves gedeeltelijk het resultaat van speculatieve factoren. Het is moeilijk na te gaan in hoeverre de verschillende factoren tot deze verbetering hebben bijgedragen en sommige kunnen van tijdelijke aard zijn. Een kentering in de toevloed van gelden op korte termijn is nl. niet uitgesloten — vooral niet nu het disconto op 13 Mei jl. is verlaagd van 3½ pCt tot 3 pCt — en dit zou een overeenkomstige daling van de centrale reserves ten gevolge hebben. Niettegenstaande het gematigde optimisme, dat men vooral in officiële kringen ontwaart, zijn de goudreserves nog steeds onvoldoende om een verdere stap op het pad der convertibiliteit te verwezenlijken.

In dit verband moet men niet vergeten, dat voor de laatste oorlog de goudreserves ongeveer gelijk waren aan de kortlopende externe verplichtingen van het Verenigd Koninkrijk, doch dit is nu niet meer het geval. Tegenover

een goudreserve van ca £ 1.000 mln stond per 31 December jl. een bedrag ad £ 3.708 mln aan sterlingverplichtingen op korte termijn; er is een schuld op langere termijn ad ca £ 2.000 mln aan landen buiten het sterlinggebied (voornamelijk de Verenigde Staten en Canada) en een schuld van ca £ 200 mln aan de E.B.U. Dit brengt het totaal der debetzijde op ruim £ 5.900 mln. „The Economist” beraamt de Britse overzeese beleggingen op een £ 3.800 mln, hetgeen tezamen met de goudreserve £ 4.800 mln maakt, zodat het een aanzienlijk debetsaldo heeft op zijn externe kapitaalrekening. Vóór de oorlog was het een crediteur en de implicaties hiervan worden vaak over het hoofd gezien.

Londen.

F. I. H. VOS.

AANTEKENING

Duitsland en de E.B.U.

Onlangs is een rapport gepubliceerd door de O.E.E.C. over de oorzaken van de extreme crediteurpositie van Duitsland in de E.B.U. In het navolgende wordt de inhoud van het rapport weergegeven.

Duitslands positie in de E.B.U.

Einde 1953 was de positie van de crediteurlanden als volgt:

(in miljoenen u/a)

Land	Cumulatief surplus		Quotum	3 in pCt van 4
	31 Dec. 1952	31 Dec. 1953		
1	2	3	4	
Duitsland	378	821	500	164
Oostenrijk	16	96	70	137
Zwitserland	186	315	250	126
B.L.E.U. a)	425	400	331	121
Nederland	296	370	355	104
Zweden	214	221	260	85
Portugal	64	53	70	76

a) Het cumulatieve surplus van de B.L.E.U. correspondeert niet met het totale surplus van de B.L.E.U. sinds de oprichting van de E.B.U. Er is nl. op 30 Juni 1952 een regeling getroffen voor een surplus van 323 mln u/a en het cumulatieve surplus is met dit bedrag verminderd.

Duitsland is het crediteurland met het grootste quotum en het heeft dit — afgezien van de B.L.E.U. — het verst overtroffen. Duitsland is een van de drie extreme crediteuren (Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk), waarvan het surplus in de tweede helft van 1953 toenam en steeg met meer dan 20 pCt van het quotum. In December 1953 steeg het Duitse surplus met 72 mln u/a, wat veel meer is dan in vorige maanden. In Januari 1954 was het surplus 43 mln u/a.

Van het tweede kwartaal van 1951 af tot eind 1953 is Duitsland crediteur geweest, met uitzondering van het laatste kwartaal van 1952.

Maandelijks gemiddelden van Duitsland a)

(in miljoenen u/a)

	1950	1951	1952	1953
1e kwartaal		- 29,6	+ 30,6	+ 21,1
2e kwartaal		+ 58,5	+ 58,1	+ 44,3
3e kwartaal	- 61,8	+ 55,6	+ 44,1	+ 27,8
4e kwartaal	- 60,9	+ 50,1	- 22,7	+ 52,1

a) Exclusief interestbetalingen.

De uitzonderlijke positie in het laatste kwartaal van 1952 is gedeeltelijk veroorzaakt doordat Engeland tijdelijk aan de leden-landen toestond om goederen uit het dollar-gebied in Engeland te kopen. Deze maatregel beïnvloedde ook de cijfers over het eerste kwartaal van 1953.

Uit een analyse van de handelsstatistieken van E.B.U.-landen naar landen van oorsprong en landen van bestemming blijkt, dat de zichtbare in- en uitvoer van Duitsland met andere leden-landen gedurende 1952 en 1953 een uitvoeroverschot en de transacties met alle niet-Europese E.B.U.-landen een invoeroverschot opleverden. Het invoerexcedent was voor de vier halfjaarlijkse perioden van 1952 en 1953 veel kleiner dan het uitvoerexcedent. Het verschil is in de laatste perioden toegenomen, zoals uit onderstaande tabel blijkt.

(in miljoenen dollars)

	1952		1953	
	I	II	I	II
Uitvoeroverschot	+ 455	+ 336	+ 414	+ 466
Invoeroverschot	- 163	- 129	- 173	- 63

De Duitse handelsbalans met de rest van de wereld vertoonde in 1953 een overschot van ca \$ 855 mln. In 1950 beliep het tekort bij benadering \$ 560 mln. Van 1951 tot 1953 steeg het surplus onafgebroken; van 1952 tot 1953 bedroeg de toename ruim \$ 310 mln. Het overschot in 1953 was ongeveer als volgt verdeeld:

(in miljoenen dollars)

Totaal	E.B.U.-gebied	Dollargebied a)	Rest van het goudgebied a)	Andere landen
+ 855	+ 674	- 110	+ 127	+ 164

a) Het dollargebied omvat hier de Verenigde Staten, Canada en Centraal Amerika. De rest van het goudgebied omvat alle niet-leden-landen, waarmee Duitsland geen bilaterale overeenkomsten heeft gesloten.

De Duitse balans van onzichtbare im- en exporten vertoonde in 1953 een overschot van ongeveer \$ 80 mln (in 1952: \$ 20 mln). De verdeling van het overschot in 1953 was als volgt:

(in miljoenen dollars)

Totaal	E.B.U.-gebied	Dollargebied	Rest van het goudgebied	Andere landen
+ 82	- 107	+ 232 a)	- 1	- 42

a) Waarvan uitgaven van de Amerikaanse troepen in Duitsland: + 235.

Indien rekening wordt gehouden met kapitaaltransacties (uitgezonderd de verleende credieten aan de E.B.U.) en met hulp (\$ 63 mln) namen de goud- en deviezenreserves met ca \$ 860 mln toe, waarvan de goud- en dollarreserves: ca \$ 580 mln.

De snelle toeneming van de Duitse export in de laatste jaren wordt in het rapport een normale ontwikkeling genoemd, die, afgezien van een algemene inzinking, moet voortduren, indien Duitsland zijn vooroorlogse positie wil herkrijgen als leverancier van de leden-landen, het E.B.U.-gebied en de gehele wereld.

Externe factoren, die de Duitse handelsbalans beïnvloedden.

De ruilvoetverbetering was in Duitsland groter dan in de meeste andere leden-landen.

De ruilvoet van enige Europese landen

(1950 = 100)

Land	1951	1952	1953 (eerste negen maanden)
Duitsland	96	108	115
Frankrijk	91	102	106
Verenigd Koninkrijk	88	95	104
Nederland	97	98	100
B.L.E.U.	110	114	103
Zweden	122	115	111

Er schijnen twee redenen te zijn voor de belangrijke verbetering van de ruilvoet. Allereerst hebben de liberalisatiemaatregelen de importeurs in staat gesteld om hun leveranties goedkoper te verkrijgen. Ten tweede wijst het

rapport op het patroon van de Duitse handel. De prijzen van kapitaalgoederen, die een belangrijk bestanddeel zijn van de Duitse export (nl. 36 pCt), bleven vaster dan bijv. de prijzen van textielgoederen, terwijl de laatste een kleiner percentage uitmaken van de Duitse export dan van de Engelse en Franse. Wat de importen betreft heeft Duitsland ten zeerste geprofiteerd van de daling van de graanprijzen.

Een andere factor die in belangrijke mate kan hebben bijgedragen tot het Duitse surplus is de vertraging in de oprichting van de E.D.G. en het daaruit voortvloeiende uitstel van militaire uitgaven.

Verder wordt er in het rapport aan herinnerd, dat Duitsland voordeel heeft gehad van de zeer gunstige economische situatie in Noord-Amerika gedurende de laatste jaren. Een groot gedeelte van de Amerikaanse productie was bestemd voor de herbewapening, zodat de concurrentie van de Amerikaanse export op de buitenlandse markten geringer werd. Deze factor geldt voor de gehele E.B.U., zodat dit feit nauwelijks in aanmerking kan komen voor de verklaring van de Duitse positie.

Interne factoren, die de Duitse import beïnvloeden.

Het rapport behandelt in het gedeelte dat betrekking heeft op de interne factoren, die de handelsbalans beïnvloeden, uitsluitend die factoren, die invloed uitoefenden op de Duitse importen, daar een andere O.E.E.C.-commissie de maatregelen die gelden t.a.v. de export onder de loupe neemt.

Sinds de oorlog is het Duitse importvolume aanzienlijk toegenomen. In 1953 was het ongeveer 17 pCt per hoofd hoger dan vóór de oorlog. Het importvolume was echter niet groot t.o.v. het bruto nationaal product, zoals uit de volgende cijfers blijkt:

Import als percentage van bruto nationaal product
(in prijzen van 1950)

Landen	1938 a)	1950	1951	1952	1953
Verenigd Koninkrijk	33	23	25	23	24
Frankrijk	13	11	11	13	14
Duitsland b)	12	12	10	11	12

a) Voor Duitsland: 1936.

b) Voor 1936 zijn het schattingen, gebaseerd op het aandeel dat het gebied van het tegenwoordige West-Duitsland had in de buitenlandse handel van geheel Duitsland.

Het rapport merkt bij deze tabel o.a. op, dat het samengaan in Duitsland van een geringe geneigdheid tot importeren vergeleken met het bruto nationaal product en een betalingsbalansoverschot schijnt uit te wijzen, dat een groter aandeel van de import in de totale middelen, die door de Duitse economie worden gebruikt, een normale ontwikkeling zou zijn.

Het lage importpercentage kan gedeeltelijk worden verklaard uit het feit, dat Duitslands investeringen betrekkelijk weinig import vereisen, daar het land een grote producent is van kolen, staal en kapitaalgoederen. Wat de consumptie betreft, wordt er op gewezen, dat het percentage van de consumptie t.o.v. het nationaal inkomen lager is dan in de meeste andere leden-landen. Dit percentage is ongeveer 55 pCt voor Duitsland, 67,5 voor Engeland, 65 voor Frankrijk en 61 voor Nederland.

De regeringspolitiek t.a.v. de import beschermt de binnenlandse productie en beperkt de toeneming van de consumptie door hoge binnenlandse prijzen van bepaalde producten te handhaven. Meer dan 40 pCt van de import van voedsel en agrarische producten zijn nog aan controle onderworpen.

De budgetaire situatie was in 1950 zodanig, dat de

publieke investeringen hoger waren dan de publieke besparingen. Daarna vertoonden de publieke besparingen een surplus, klein in 1951, maar aanzienlijk in 1952 en 1953. Door dit budgetoverschot werd een remmende invloed uitgeoefend op de economische activiteit en het compenseerde in zekere mate het expansionistische effect van de financiering van het betalingsbalansoverschot.

De interestvoet blijft in Duitsland zeer hoog, door een sterke liquiditeitsvoorkeur van het publiek, door gebreken van de kapitaalmarkt en de voorzichtige politiek van de banken.

Ondanks de voorzichtige budget- en credietpolitiek heeft Duitsland nog een zeer hoog investeringsniveau en de industriële productie en het bruto nationaal product stijgen voortdurend.

In het rapport wordt, op grond van de grootte van het Duitse surplus en het feit dat Duitsland crediteur is van de meeste gebieden, zelfs van andere crediteurlanden, het vermoeden van het bestaan van een voor Duitsland gunstige prijsverhouding uitgesproken.

Vooruitzichten.

De transfers zullen toenemen door de verdere liberalisatiemaatregelen van de Duitse Regering en als uitloei van de Londense overeenkomst inzake de Duitse buitenlandse schulden. Afgezien van herinvestering zal het maximum transfer-bedrag in 1954 ca \$ 520 mln bedragen, waarvan $\frac{1}{3}$ naar het dollargebied. De maximale vermeerdering der transfers t.o.v. 1953 zal \$ 450 mln zijn, waarvan naar het E.B.U.-gebied ca \$ 300 mln.

Een andere factor die het Duitse surplus kan doen verminderen is de stijging van de militaire uitgaven.

Het wordt niet waarschijnlijk geacht dat de ruilvoet van Duitsland slechter zal worden. Indien de Amerikaanse recessie een meer uitgesproken karakter krijgt, zal de Duitse ruilvoet zeer waarschijnlijk worden verbeterd, waardoor zijn surplus, tenminste op korte termijn, aanzienlijk zou toenemen.

Daar de monetaire situatie goed is en zal blijven, kan kapitaalimport worden verwacht, zolang de interestvoet en de kapitaalopbrengsten hoog blijven.

De Duitse Regering is sinds kort een meer liberale invoerpolitiek t.a.v. het dollargebied gaan voeren. Daardoor zal de Duitse invoer uit het dollargebied waarschijnlijk toenemen en de invoer uit het E.B.U.-gebied afnemen.

Teneinde daling van de mate van toeneming van het nationaal product te voorkomen, heeft de Minister van Financiën belastingherziening voorgesteld. Het is nog niet mogelijk om het netto-effect hiervan op de betalingsbalans te voorspellen. Waarschijnlijk zal door de verlaging van de inkomstenbelasting de import van consumptiegoederen toenemen. De verlaging van de belasting op de ondernemingswinsten kan leiden tot een exportvermeerdering.

Het Duitse surplus zal toenemen indien de lonen in de andere E.B.U.-landen meer stijgen dan in Duitsland. In enige leden-landen zijn veel looneisen reeds gedeeltelijk geaccepteerd of worden nu gesteld.

Er is dus een aantal factoren dat de gevolgen van de krachten welke het lopende Duitse surplus met het E.B.U.-gebied doen verminderen, min of meer kunnen compenseren. Dit is een mogelijkheid, waar ernstig rekening mee moet worden gehouden.

Aanbevelingen.

Een devaluatie van een aantal Europese valuta's, om de snel toenemende surplussen in de E.B.U. te elimineren,

zou een extreme maatregel zijn, die moeilijk nader onder ogen kan worden gezien. Een appreciatie van de Duitse mark ontmoet ook grote bezwaren, daar deze de Duitse dollarpositie nadelig zou kunnen beïnvloeden, wat uitstel van de convertibiliteit zou betekenen.

De aanbevelingen die de Commissie geeft aan Duitsland betreffen 1. de versnelling van betalingen met betrekking tot de buitenlandse schulden; 2. de binnenlandse expansie en 3. de importpolitiek.

Ad 1. De versnelling van betalingen met betrekking tot de buitenlandse schuld zal waarschijnlijk nuttige gevolgen hebben op korte termijn. Deze maatregelen hebben echter geen invloed op het handelspatroon en ze zouden in zo verre zonder uitwerking zijn als de transferbedragen opnieuw in Duitsland werden geïnvesteerd. De effectieve transferversnelling zal dus gedeeltelijk afhangen van de ontwikkeling van de kapitaalopbrengsten en de interest.

Ad 2. Hoewel de binnenlandse expansie snel is geweest, was ze in 1953 toch minder snel dan uit hoofde van de betalingsbalanspositie toelaatbaar zou zijn geweest. De Commissie beveelt een politiek aan, die de investeringen zou steunen en de binnenlandse expansie zou versnellen, zoals lagere belastingen, die reeds zijn voorgesteld, een lagere interestvoet. Deze maatregelen zouden verschillende voordelen opleveren door de gevolgen voor de kapitaalbewegingen, de investeringen, de kosten en indirect voor de consumptie.

Daar de investeringen in Duitsland weinig invoer behoeven, moet de particuliere consumptie worden opgevoerd, wat reeds één van de doeleinden is van de aangekondigde belastingherziening.

Ad 3. Het is gewenst om de levensstandaard te verhogen door liberalisatiemaatregelen. Een liberale importpolitiek is in overeenstemming met de belangen van de Duitse economie op lange termijn en met het vermogen van een extreem crediteurland. Het liberalisatiepercentage van Duitsland ligt reeds hoog, maar in belangrijke sectoren, vooral in de landbouw, zijn er ernstige importbelemmeringen.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Voornamelijk ten gevolge van het terugvloeien van chartaal geld na de ultimo en van een versterking van de deviezenvoorraad — ten bedrage van f 92 mln resp. f 32 mln tussen 3 en 10 Mei — ondergingen de saldo's der banken bij De Nederlandsche Bank tussen genoemde data een niet onaanzienlijke stijging. De open geldmarkt bleef dan ook onveranderd ruim met ongewijzigde marktdisconto's en callgeld op $\frac{1}{2}$ pCt. Bij de Centrale Bank werden slechts weinig nieuwe promessen afgenomen, nl. tussen 3 en 10 Mei f 4 mln. De banken blijken derhalve bij een voorzichtige beleggingspolitiek te volharden, hetgeen vermoedelijk mede samenhangt met de per 22 Mei a.s. te verwachten verhoging van de verplichte kasreserves met 1 pCt tot 7.pCt.

De kapitaalmarkt.

Nadat het aandelenkoersniveau bijna twee maanden zeer stabiel was geweest en de algemene aandelenindex practisch slechts tussen 181 en 183 had geschommeld, vond gedurende de verslagweek een nieuwe doorbraak plaats, die genoemde index op 188 bracht. Vraag uit het

buitenland speelde hierbij wederom een zeer belangrijke rol; op sommige dagen werd deze zelfs „overweldigend” genoemd. De indruk bestond voorts dat het binnenlands aanbod hiertegenover enigszins opdroogt. Het is opvallend — hoewel uit hoofde van de sterke buitenlandse vraag niet verwonderlijk —, dat de internationaal verhandelde Nederlandse fondsen veel sterker in koers zijn gestegen dan de aandelen met sterk binnenlands karakter. Een aanwijzing hiervoor vormt het feit, dat sinds ultimo 1953 het indexcijfer der industriële aandelen slechts steeg van 234 tot 262 (+12 pCt), doch de koers van Philips van 202 tot 322 (+ 60 pCt) en van Unilever van 225 tot 345 (+ 53 pCt).

Scheepvaart aandelen trokken de afgelopen week speciale aandacht door een zeer vaste stemming. De bonusuitkering van 25 pCt uit de agioreserve, die de Kon. Java-China-Paketaartlijnen N.V. aankondigde, nadat vorige week de Oostzee en Hillegersberg reeds een herkapitalisatie-uitkering van $66\frac{2}{3}$ pCt annonceerden, heeft blijkbaar in sommiger harten de hoop doen herleven, dat de houders van scheepvaartfondsen toch nog in groter mate dan tot dusverre zullen profiteren van de enorme winsten, die in deze bedrijfstak de laatste jaren zijn gemaakt.

De verruiming van de markt voor risicodragend kapitaal, die het gevolg is van de grote toestroming van buitenlandse middelen, vergemakkelijkt het open worden van tot dusverre besloten n.v.'s uiteraard ten zeerste. De afgelopen week ging de Machinefabriek Hensen, die f 0,8 mln aandelen à 110 pCt emitteert, hiertoe over. Voorts kondigde de tot dusverre besloten Electrotechnische Mechanische Industrie haar voornemen aan, binnenkort een beroep op de publieke kapitaalmarkt te doen door uitgifte van f 0,3 mln aandelen à 100 pCt.

Aand. indexcijfers.	7 Mei 1954	14 Mei 1954
Algemeen	182,6	188,1
Industrie	255,5	262,4
Scheepvaart	177,3	190,8
Banken	147,2	150,2
Indon. aand.	64,7	66,5

Aandelen.		
A.K.U.	214	223 $\frac{1}{4}$
Philips	304 $\frac{1}{2}$	322 $\frac{1}{4}$
Unilever	308 $\frac{1}{2}$	345
H.A.L.	145	157
Amsterd. Rubber	96 $\frac{1}{4}$	97 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	124 $\frac{1}{2}$	128 $\frac{1}{2}$
Kon. Petroleum	482	498 $\frac{1}{4}$

Staatsfondsen.		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	76 $\frac{15}{16}$	77 $\frac{1}{4}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	98 $\frac{3}{4}$	98 $\frac{3}{4}$
3 pCt Invest. cert.	99 $\frac{15}{16}$	100
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	102 $\frac{3}{4}$	102 $\frac{3}{4}$
3 pCt Dollarlening	93 $\frac{3}{4}$	95 $\frac{1}{2}$

Diverse obligaties.		
3 $\frac{1}{2}$ pCt Gem. R'dam 1937-VI ...	101 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Bataafsche Petr.	102	102 $\frac{3}{4}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Philips 1948	101 $\frac{15}{16}$	102 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{4}$ pCt Westl. Hyp. Bank	97 $\frac{3}{4}$	97 $\frac{3}{4}$

J. C. BREZET.

Abonneer U op de E.-P.B.

 UW „HOME“ OP REIS

DE RIETSCHANS NIEUW-LOOSDRECHT

- CAFÉ-RESTAURANT
- JACHTHAVENBEDRIJF
- BOTENVERHUUR

*Gezellige restaurantzaal met prachtig plas-
gezicht - Prima keuken*

vacatures

Het Provinciaal Electriciteitsbedrijf van Groningen vraagt voor spoedige indiensttreding:

een

Secretaris der Directie

Gegadigden moeten de Nederlandse taal beheersen en beschikken over een ruime mate van algemene ontwikkeling, alsmede over kennis van de moderne talen.

Geboden wordt een zelfstandige werkring, die bij gebleken geschiktheid kan leiden tot levenspositie.

Uitvoerige sollicitaties binnen 14 dagen te richten aan de directeur van het bedrijf.

Wetenschappelijke Instelling te 's-Gravenhage vraagt voor onderzoekingswerk jong

BEDRIJFSECONOOM

(ec. drs)

liefst met enige ervaring in het beoordelen van bedrijfseconomische gegevens, vlot stylist geniet de voorkeur.

Br. met voll. inl. (w.o. ref. en verl. sal.) onder letters C.N.N., aan Nijgh & van Ditmar, Adv. Bur., Noordcinde 49, Den Haag.

GRÖTE ONDERNEMING

vraagt een

SPECIALIST

op het gebied van administratieve organisatie en -inrichting.

Praktijkervaring bij voorkeur in grote of middelgrote onderneming vereist.

Leeftijd 35 à 40 jaar.

Belanghebbenden worden uitgenodigd hun sollicitaties te richten onder No. ESB 20-1, Bureau van dit blad.

Adverteer in de E.-P.B.

EFFICIENCY IN UW BEDRIJF

door:

- Doelmatige belading
- Doelmatige verpakking
- Doelmatige magazijn-inrichting
- Doelmatig intern transport

Deze onderwerpen worden regelmatig door deskundigen onder de loupe genomen in het door het Nederlandse bedrijfsleven met grote belangstelling ontvangen nieuwe maandblad

Verladen

(Intern transport en Expeditievraagstukken)

Voor inlichtingen wende men zich tot de administratie
Postbus 42 — Schiedam

PTT

DE POSTCHEQUE- EN GIRODIENST

vraagt

a. enige jonge economen

met belangstelling in en aanleg voor organisatiewerkzaamheden. Leeftijd tot 30 jaar.

Vereiste: Doctoraal examen in de economische wetenschappen. Enkele jaren praktische ervaring strekt tot aanbeveling, alhoewel ook zij, die binnenkort het doctorale examen afleggen, kunnen solliciteren.

b. jong jurist

(Nederlands recht), bij voorkeur met enige jaren ervaring in het bedrijfsleven of overheidsdienst. Leeftijd tot 30 jaar.

Aan hen, die de nodige geschiktheid blijken te bezitten, wordt een interessante werkring geboden. Goede vooruitzichten.

Schriftelijke sollicitaties, met uitvoerige gegevens, te richten aan de Directeur van de Postcheque- en Girodienst, Spaarneplein 2, 's-Gravenhage. Sollicitaties zullen vertrouwelijk worden behandeld.